

Het op gang brengen van thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving

Nanda van Bijnen

Studentnummer: 2381931

Master Educational Needs

Begeleid door: Aleid Beets Kessens

Datum: 07-05-2020

Praktijkgericht ontwerponderzoek 2019-2020

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
Hoofdstuk 1: Oriënteren	6
1.1 De aanleiding	6
1.2 De behoefte- en contextanalyse	6
1.3 Probleemanalyse uit maatschappelijk oogpunt	7
1.4 De doelstelling	8
1.5 Persoonlijke missie	8
Hoofdstuk 2: Richten	9
2.1 De inleiding	9
2.2 Thema keuze	9
2.3 De speelleeromgeving	10
2.3.1. De ruimte	10
2.3.2. De materialen	11
2.4 Speelbehoeften van NT2 kinderen	12
2.5 Rol van de leerkracht	13
2.5.1. Ontwerper	13
2.5.2. Begeleider	14
2.5.3. Observerder	15
2.6 Inspirerend voorbeeld	16
2.7 De onderzoeksvraag en deelvragen	16
Hoofdstuk 3: Plannen	17
3.1 Onderzoeksstrategie	17
3.2 Onderzoeksmethodologie	17
3.2.1. Literatuuronderzoek	17
3.2.2. De focusgroep	18
3.2.3. Observeren met behulp van de videocamera	18
3.3 Participanten	19
3.4 Kwaliteitseisen	19
3.4.1. Ethische aspecten	19

3.4.2. Triangulatie.....	20
3.4.3. Validiteit en betrouwbaarheid	21
Hoofdstuk 4: Innovatiecyclus	22
4.1 Ontwerpen prototype 1	23
4.1.1 Ontwerpen	23
4.1.2 Testen en verzamelen	25
4.1.3 Analyseren en concluderen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.2 Ontwerpen prototype 2	29
4.2.1 Ontwerpen	29
4.2.2. Testen en verzamelen	29
4.2.3 Analyseren en concluderen	30
4.3 Ontwerpen prototype 3	31
4.3.1 Ontwerpen	31
4.3.2 Testen en verzamelen	31
4.3.3 Analyseren en concluderen	33
Hoofdstuk 5: Rapporteren en presenteren.....	34
5.1 Beantwoording van de deelvragen	34
5.1.1 Deelvraag 1.....	34
5.1.2 Deelvraag 2.....	35
5.1.3 Deelvraag 3.....	36
5.1.4 Deelvraag 4.....	37
5.2 Beantwoording van de onderzoeksvraag.....	38
5.3 Discussie en aanbevelingen.....	39
5.4 Borging van het ontwerp in de organisatie	40
Literatuurlijst	41

Voorwoord

Dit praktijkonderzoek ‘ het opgang brengen van thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving’ is uitgevoerd in het kader van mijn afstuderen aan de opleiding Master Educational Needs te Fontys OSO Tilburg. Het onderzoek is uitgevoerd in de groepen 1-2 op school M. waar ik inmiddels twee jaar werkzaam ben als groepsleerkracht. Het betreft een protestant-christelijke, reguliere basisschool met een aantal van om en nabij 350 kinderen.

Het uitvoeren en schrijven van dit onderzoek heeft ervoor gezorgd dat mijn kennis op het gebied van spel in de buitenspeelomgeving is vergroot. Hiervoor wil ik graag een aantal personen bedanken die mij hebben geholpen bij dit interessante onderzoek. In de eerste plaats gaat mijn dank uit naar mijn begeleider Aleid Beets Kessens. Zij stond altijd paraat om mij te voorzien van feedback en heeft ervoor gezorgd dat ik te allen tijde kritisch bleef. Mijn critical friends hebben er mede gezorgd voor een kritische houding, door mijn stuk te voorzien van feedback en hierbij vragen te stellen. Ten slotte wil ik mijn collega's bedanken voor hun participatie binnen dit onderzoek. Zij bleven geïnteresseerd tijdens de focusgroepen en zochten actief mee naar een oplossing voor de probleemstelling.

Oosterhout, mei 2020

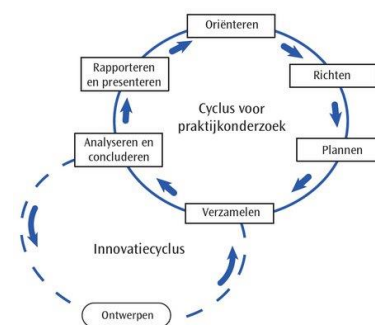
Nanda van Bijnen

Samenvatting

Uit de praktijk is gebleken dat door de kinderen uit groep 1-2 op school M. nauwelijks thematisch rollenspel werd gespeeld in de buitenspeelomgeving. De school kent een groot aantal NT2 kinderen, waarvoor deze spelvorm van belang is omdat het aanzet tot gebruik van gesproken taal en communicatie (Janssen-Vos, 2009). De leerkrachten namen tijdens het ontwerpen van hun aanbod de buitenspeelomgeving niet structureel mee in de planning. Deze situatie gaf aanleiding tot de volgende onderzoeksvraag:

“Welke interventies zorgen ervoor dat de leerlingen uit groep 1-2 op school M. tijdens buitenspel thematisch rollenspel gaan spelen?”

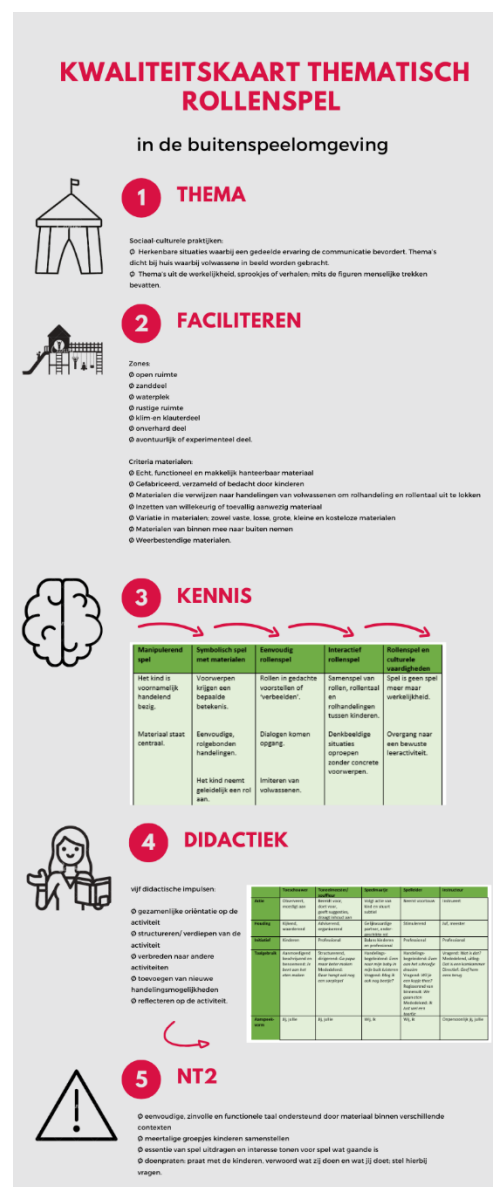
Bij het uitvoeren van dit praktijkgericht onderzoek is de keuze uitgegaan naar het type ontwerponderzoek. Tijdens het uitvoeren en rapporteren van dit onderzoek zijn de kernactiviteiten van praktijkonderzoek: ontwerpen (Van der Donk & Van Lanen, 2016) gevolgd (zie figuur 1). Het doel van dit onderzoek was om een tool te ontwerpen die leerkrachten in de kleuterbouw kunnen gebruiken bij het op gang brengen van thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving. De keuze voor een ontwerp is gebaseerd op een bestaande kwaliteitskaart over spel (VHJK, 2017).

Figuur 1 Kernactiviteiten praktijkonderzoek: Ontwerpen

De methodieken die zijn ingezet binnen dit onderzoek zijn: literatuuronderzoek, focusgroep en het observeren met behulp van de videocamera. Er is onderzocht waar de keuze van een thema op gebaseerd moet zijn, welke speelbehoeften NT2 kinderen hebben, de manier van faciliteren van de speelleeromgeving en welke didactiek de leerkracht tijdens de begeleiding van spel kan inzetten. De antwoorden zijn gezocht binnen de ontwikkelingsgerichte benadering van onderwijs welke aansluit op de visie van de school. Daarnaast is gedurende deze zoektocht naar antwoorden de innovatiecyclus een aantal keren doorlopen en het prototype aangepast. Het voorlopig eindproduct is weergegeven in figuur 2.

Het onderzoek heeft aangetoond dat het kiezen van het juiste thema en het faciliteren van de buitenspeelomgeving de belangrijkste voorwaarden zijn voor de kinderen op school M. om tot thematisch rollenspel te komen. Het inzetten van de vijf didactische impulsen zal in de toekomst ingezet worden binnen vrij spel om kinderen verder te helpen in hun ontwikkeling. Het onderzoek heeft als kanttekening dat enkel een deel van de kwaliteitskaart is onderzocht middels een try-out met behulp van de videocamera. Tijdens het uitvoeren van dit onderzoek was de school genooddaakt te sluiten vanwege het coronavirus. Het aantal video observaties is hierdoor bijgesteld. Er kan niet worden geconcludeerd of de gehele kwaliteitskaart de gewenste effecten beoogd. Vervolgonderzoek en implementatie activiteiten zijn noodzakelijk.

Figuur 2: Kwaliteitskaart thematisch rollenspel

Hoofdstuk 1: Oriënteren

1.1 De aanleiding

Januari 2019; we zijn van start gegaan met het thema 'gezondheid' in de groepen 1-2. Met berekend aanbod zijn de hoeken in het klaslokaal ingericht binnen het thema.

Kinderen nemen in de hoeken zelf initiatieven tot thematisch rollenspel. Deze spelvorm is tijdens het thema in de buitenspeelomgeving niet waarneembaar.

Een ervaren collega komt met het idee om tijdens het buitenspel de fietsen om te toveren tot ambulance en te voorzien van een rood kruis. De kinderen grijpen het initiatief van de leerkracht aan en er ontstaat thematisch rollenspel; kinderen fietsen op de 'ambulance' en roepen: "taatuuuut taatuuuuut". Er is een ongeluk gebeurd op het schoolplein en de ambulance haalt de verongelukte kinderen op. Zij moeten naar het ziekenhuis gebracht worden.

De volgende dag komen de fietsen weer naar buiten en wordt er vergelijkbaar spel geobserveerd. De collega voegt nog een element toe, omdat blijkt dat er een probleem is ontstaan in het spel. Waar is het ziekenhuis? Op de muur wordt een groot ziekenhuis gemaakt met stoepkrijt en hier worden kleden bij gelegd, zodat de zieken in het ziekenhuis kunnen worden behandeld. De kinderen spelen betrokken verder.

1.2 De behoefte- en contextanalyse

In de afgelopen jaren zijn er in de kleuterbouw verschillende leerkrachten werkzaam geweest en hebben er een aantal vernieuwingen plaatsgevonden in ons onderwijs. Vorig schooljaar hebben wij als kleuterbouwteam de keuze gemaakt om spel een prominentere plek te geven en over te gaan op een spelgeoriënteerd curriculum: Ontwikkelingsgericht onderwijs (OGO). Voorheen was ons aanbod programmagericht en hielden wij niet voldoende rekening met de ontwikkeling van het jonge kind. Bij het vormen van deze nieuwe visie is rekening gehouden met de leerlingenpopulatie. Deze populatie bestaat voor een groot deel uit NT2 kinderen al dan niet met een taalachterstand. Het rollenspel, de kern van de spelontwikkeling, is één van de meest belangrijke vormen van spel voor NT2 kinderen. Binnen dit type spel worden kinderen uitgedaagd tot communicatie en het gebruik

van gesproken taal wat bevorderlijk is voor hun taalontwikkeling (Janssen-Vos, 2009). Deze spelvorm komt in de speelomgeving binnen meer tot uiting dan buiten. De thema's die wij binnen aanbieden, nemen wij niet structureel mee in ons aanbod buiten. Sterker nog, de buitenspeelomgeving wordt niet meegenomen tijdens het plannen van het thema. Deze ruimte is juist een plaats waar veel ontwikkelingskansen liggen, het spel stopt niet bij de deur van het klaslokaal (Mulder en Houtsma, 2016). De aanleiding in paragraaf 1.1 onderstreept dit.

In onze praktijk is de rol van de leerkracht tijdens buitenspel voornamelijk die van observator en bemiddelaar in het oplossen van conflicten tussen kinderen. De kinderen zijn vrij om te kiezen wat ze spelen. De leerkracht bepaalt welke materialen er naar buiten gaan vanuit de berging. De keuze wordt vaak gebaseerd op het weer en niet op de speelbehoeften van de kinderen. Is dit de reden dat het thematisch rollenspel niet zichtbaar is?

Caminada (2005) beweert dat vrij spel een goed middel is waarbij kinderen eigen keuzes kunnen maken, interesses kunnen volgen en initiatieven kunnen nemen. Echter is vrij spel niet vrijblijvend voor de leerkracht. Het is dan ook de vraag of het rollenspel binnen het actuele thema in de buitenspeelomgeving van de grond zou zijn gekomen zonder de bemiddeling van de ervaren leerkracht zoals in de casus beschreven?

1.3 Probleemanalyse uit maatschappelijk oogpunt

In de huidige maatschappij spelen kinderen veel minder buiten dan in voorgaande generaties. Het recht van kinderen om in en buiten de school te spelen moet gerespecteerd worden, vindt Brehony (in Caminada en Leenders, 2016). Het buitenspelen moet niet alleen gezien worden als middel om de ontwikkeling van leren te bevorderen, maar voornamelijk omdat de vrijheid die hiermee gepaard gaat essentieel is voor het kind en de maatschappij (Tovey, 2011). Stichting Jantje Beton erkent de noodzaak van spelen en is in 2019 begonnen met de campagne 'Stop nooit met spelen!'. Deze campagne is opgezet met de missie om in 2032 kinderen minimaal 1 uur per dag intensief te laten spelen. De stichting wil het maatschappelijke probleem aanpakken, omdat zij vinden dat buitenspelen nodig is voor een gezonde ontwikkeling van kinderen. De projecten van de stichting worden gebaseerd op onderzoek welke zij zelf uitvoeren. De onderzoeken zijn vooral gericht op de verbetering van

de speelomgeving en de speelbehoeften van kinderen. Met het uitvoeren van de projecten probeert de stichting het belang van spelen aan te wakkeren wat op de lange termijn een positief effect zou moeten hebben op de speeltijd van kinderen (Ensberg-Kleijkers, 2018).

1.4 De doelstelling

Uit onderzoek van Tovey (2010) blijkt dat rollenspel een spelvorm is waarbij veel competenties van het kind worden aangesproken. We dienen het rollenspel in de buitenspeelomgeving serieus te nemen, stelt zij (in Caminada & Leenders, 2016).

Het doel van het onderzoek is om een tool te ontwerpen dat ingezet kan worden door de leerkrachten in de kleuterbouw om thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving op gang te brengen. Een belangrijk bijkomend doel is om met dit onderzoek bewustwording bij collega's te creëren op het gebied van thematisch rollenspel. Indien de professionals meer weten over spel, kunnen er veel kansen voor het oprapen liggen om kinderen verder te helpen in hun ontwikkeling (Elenbaas van Ommen & Hofmeijer, 2018). Dit zal de kwaliteit van ons onderwijs ten goede komen en is tevens een kenmerk van het type ontwerponderzoek (van den Berg & Kouwenhoven, 2008).

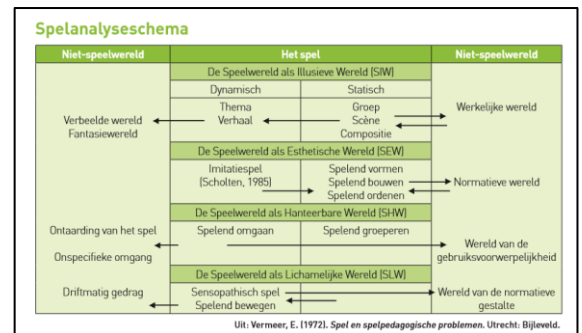
1.5 Persoonlijke missie

Het volgen van de modules over onderwijs aan het jonge kind, heeft ervoor gezorgd dat ik kritisch ben gaan kijken naar mijn houding, maar ook die van mijn collega's tijdens buitenspel. De balans moet gezocht worden in het afzijdig houden en ondersteunen van spel (Florquin & Bertrands, 2017). Wij houden ons veelal afzijdig, waardoor we mogelijk ontwikkelkansen voor onze leerlingen voorbij laten gaan. Ik ben er van overtuigd dat dit verandert moet worden om zo voor onze leerlingen alle kansen tot leren te benutten. Zoals in het ontwikkelingsgerichte onderwijs duidelijk naar voren komt: de leerkracht doet ertoe (Janssen-Vos & Van der Meer, 2017). De grote vraag is hoe wij als kleuterbouwteam de balans gaan vinden in het afzijdig houden en ondersteunen van thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving. Mijn missie tijdens dit onderzoek is om de buitenspeelomgeving als een verlenging te gaan zien van de speelomgeving binnen.

Hoofdstuk 2: Richten

2.1 De inleiding

Vermeer (in Borren, 2017, p. 17) onderscheidt binnen spel van jonge kinderen vier categorieën (zie figuur 3) die een opbouw weergeven van eenvoudig naar vol ontplooid spel. De verschillende categorieën volgen elkaar op in de ontwikkeling, maar kunnen tijdens het spel ook afwisselend voorkomen.

Figuur 3 De speelwerelden van Vermeer

Dit onderzoek richt zich op de speelwereld als illusieve wereld (SIW), ook wel rollenspel genoemd. In dit hoofdstuk kijk ik waar de keuze voor een thema bij rollenspel op gebaseerd wordt, aan welke voorwaarden de speelleeromgeving moet voldoen om dit type spel mogelijk te maken, welke speelbehoeften NT2 kinderen hebben en wat de rol van de leerkracht is binnen SIW. Het verdiepen in een inspirerend voorbeeld zal een basis vormen voor het ontwerp binnen dit onderzoek. Tot slot wordt afgesloten met de onderzoeksvraag en deelvragen.

2.2 Thema keuze

Thematiseren en kernactiviteiten zijn de twee belangrijke pijlers van het onderwijsaanbod binnen ontwikkelingsgericht onderwijs. Binnen dit type onderwijs, waaraan de visie van Vygotsky ten grondslag ligt, worden sociaal-culturele praktijken als uitgangspunt genomen bij de keuze van thema's. Dit zorgt ervoor dat activiteiten kunnen worden verbonden aan betekenisvolle inhoud. Daarnaast moeten de thema's deelonderwerpen omvatten, zodat er een breed en samenhangend aanbod aan activiteiten verwezenlijkt kan worden. De ontwikkeling van communicatie en taal wordt bevorderd door het opzetten van gezamenlijke activiteiten op basis van een gemeenschappelijk verhaal (Janssen-Vos, 2017). Naast thema's uit de werkelijkheid, kunnen ook boeken, sprookjes of verhalen als uitgangspunt genomen worden. Hierbij is het van belang dat deze figuren ook menselijke trekjes hebben of kunnen krijgen (Janssen-Vos, 2009). De Wilde (2016) heeft hier een kritische noot op. Waarom als leerkracht kiezen voor bekende, vertrouwde thema's en niet kiezen voor de vreemdere thema's? Hij beweert dat de sociale kloof wordt vergroot indien

de professional in de klas niets aanbrengt waar sommige kinderen niet vertrouwd mee zijn. De kinderen leren op deze manier dat er nog een onbekende wereld te ontdekken valt.

In onze praktijk baseren wij de keuze van thema's op sociaal-culturele praktijken. De thema's moeten aansluiten en verdieping brengen in de ervaringen en belevingen van de kinderen. Voor rollenspel geldt dat bij de keuze van een thema volwassenen in beeld worden gebracht. Het moet 'dicht bij huis' zijn, omdat de kans dan groter is dat kinderen het herkennen en zich kunnen inleven (Janssen-Vos, 2009). Dit sluit aan bij onze visie op onderwijs aan het jonge kind.

2.3 De speelleeromgeving

Een belangrijk vereiste voor kinderen om zich te kunnen ontplooien is een rijke speelleeromgeving, omdat dit de brede ontwikkeling stimuleert en verschillende activiteiten en ervaringen uitlokt. Om dit te kunnen realiseren is het belangrijk om de buitenspeelomgeving in te delen in verschillende zones (Enckevort, 2014). Daarnaast zijn de speelmaterialen van essentieel belang bij het creëren van een rijke omgeving (Caminada & Leenders, 2016).

2.3.1. De ruimte

Door het creëren van verschillende speelzones kunnen bepaalde soorten spel ontstaan door hun ondergrond, vorm, materialen en beplanting. Zo kunnen er verschillende spelvormen naast elkaar plaatsvinden, maar is er ook mogelijkheid tot samenspel tussen de verschillende zones (Caminada en Leenders, 2016). Het is belangrijk om sociale ruimtes te creëren waar kinderen kunnen observeren, kijken naar spel van andere kinderen en rust kunnen vinden. De verdeling van de ruimte in speelzones zal een positieve invloed hebben op de betrokkenheid en concentratie van de kinderen. Zij worden zo minder snel gestoord tijdens spel, de kans op verveling is kleiner en kinderen voelen zich veiliger waardoor er minder conflicten ontstaan (Dobber & Van Oers, 2018). Caminada en Leenders (2016) benoemen de volgende speelzones:

- open ruimte
- klim- en klauterdeel

- zanddeel
- waterplek
- rustige ruimten
- onverhard avontuurlijk of experimenteel deel.

De speelplaats van school M. bevat alle bovenstaande speelzones. Het samenspel tussen de verschillende zones wordt niet gestimuleerd door de leerkrachten. Kinderen die graag in de zandbak zandtaartjes maken, mogen het zand niet verplaatsen om als bakker deze taartjes te verkopen. Een gemiste kans om het rollenspel verder op gang te brengen?

2.3.2. De materialen

Het inzetten van goede materialen is een voorwaarde voor alle kernactiviteiten in de onderbouw. Maar wat zijn goede materialen? Al met kleine materialen kan het rollenspel rijk opbloeien (Tovey, 2010). Binnen een spelgeoriënteerde praktijk gericht op rollenspel draait het bij de keuze van materialen om een aantal belangrijke zaken, stellen Nellestijn en Janssen-Vos (2005). Ten eerste moet het materiaal bijdragen aan de spelontwikkeling en specifieke vaardigheden: de brede ontwikkeling. De materialen moeten echt en functioneel zijn. Voor jonge kinderen is het van belang dat de materialen makkelijk hanteerbaar zijn en hier nog mee kunnen en mogen manipuleren. De betrokkenheid van de kinderen wordt vergroot indien zij de materialen zelf fabriceren, verzamelen of bedenken. Deze materialen moeten verwijzen naar het handelen van volwassenen en geschikt zijn voor rollenspel om zo de relatie met rolhandelingen en rollentaal uit te lokken. Minimale rolattributen zoals een politiepet zijn functioneler dan een compleet pak. Kinderen kunnen zo in een relatief korte tijd een rol aannemen, maar ook weer uit deze speelwereld stappen. De voorkeur gaat uit naar materialen die slechts voor één bepaalde rol gebruikt dienen te worden. Rollenkaarten zijn tevens geschikt voor het innemen van een rol. Tot slot benoemen Nellestijn en Janssen-Vos (2005) dat het inzetten van willekeurig of toevallig aanwezig materiaal kan leiden tot zelfbedachte spelideeën van de kinderen. Het toevoegen van kosteloze speelmaterialen, materialen die in het klaslokaal worden ingezet en een gevarieerde keuze in materiaalaanbod zijn tevens een rijke bron voor rollenspel in de buitenspeelomgeving, stellen Caminada en Leenders (2016).

Bij aanvang van een nieuw thema stellen wij ouders op de hoogte waar we de komende periode met de kinderen over gaan spelen/werken. De betrokkenheid vanuit thuis is niet hoog, waardoor de kinderen nauwelijks materialen van thuis meenemen. Wij bedenken dan vooral met de kinderen welke materialen we nodig hebben die vervolgens gefabriceerd worden door de kinderen of verzameld met de leerkracht. De betrokkenheid van de kinderen wordt hierdoor aanzienlijk groter merken wij. Het inzetten van kosteloze speelmaterialen en toevallig aanwezig materiaal verdient nog enige aandacht.

2.4 Speelbehoeften van NT2 kinderen

Om in kaart te kunnen brengen welke speelbehoeften NT2 kinderen hebben, is het van belang de term speelbehoeften te definiëren. In dit onderzoek zal bij het begrip 'speelbehoeften' uit worden gegaan van de volgende definitie volgens Pameijer, van Beukering et al., (in Beets Kessens, 2015, p. 4):

“Wat heeft een kind nodig om te kunnen leren van spelen?”

In Nederland is de groep kinderen met een andere culturele achtergrond heel divers en hierin is een tweedeling te zien. De eerste groep kinderen spreekt de Nederlandse taal vloeiend en is volledig geïntegreerd in de Nederlandse samenleving. De tweede groep kinderen beheerst de taal slecht en wordt met andere normen en waarden opgevoed. Vooral deze groep kinderen heeft begeleiding nodig van de leerkracht tijdens spel (Caminada & Leenders, 2016).

Uit divers onderzoek is gebleken dat kinderen uit een lager milieu of met een andere cultuur minder kwaliteit, maar ook minder kwantiteit in hun rollenspel laten zien (Janssen-Vos, 2009). Zij hebben van huis uit het belang van spel niet meegekregen. Deze groep ouders praat en participeert niet in spelsituaties (Caminada & Leenders, 2016). De leerkracht zal de groep allochtone kinderen actief moeten begeleiden tijdens spel. De spelstadia die plaatsvinden voor het rollenspel zullen ondersteund moeten worden wil het rollenspel zich kunnen ontplooiën (Janssen-vos, 2009). De volgende aandachtspunten staan centraal bij het begeleiden van NT2 kinderen en sluiten aan bij hun speelbehoeften (Caminada & Leenders, 2016):

1. Gebruik als leerkracht eenvoudige, zinvolle en functionele taal. Laat de taal ondersteunen door concreet materiaal en biedt deze in verschillende contexten aan.

2. Stel meertalige groepjes samen, zodat de kinderen worden uitgedaagd zich in de Nederlandse taal uit te drukken.
3. Leer kinderen de essentie van spel, draag dit uit als leerkracht en interesseer je voor het spel wat gaande is.
4. Praat als leerkracht zoveel mogelijk met kinderen en verwoordt wat zij doen, maar ook wat jij doet; 'doenpraten' (Singer & De Haan, 2013). Hierbij kun je vragen stellen.

Bij het begeleiden van NT2 kinderen worden bovenstaande punten ingezet in speelomgeving binnen. Deze punten zijn niet terug te zien in ons didactisch handelen in de buitenspeelomgeving, dit verdient nog aandacht. Daarnaast merken wij dat de essentie van spel vanuit huis nauwelijks wordt aangewakkerd bij een groot deel van de NT2 kinderen, waardoor sommige kinderen maar wat lijken aan te rommelen in hun spel. Wij ervaren in de praktijk dat de spelbegeleiding bij deze groep kinderen over het algemeen intensiever verloopt.

2.5 Rol van de leerkracht

De leerkracht heeft verschillende rollen in de ontwikkeling van spelactiviteiten. De grootste rol is voornamelijk pedagogisch ondersteunen en voorwaarden scheppen om tot spel en dus leren te komen (Janssen-vos, 2009). De leerkracht moet beschikbaar zijn en veiligheid bieden (Caminada, 2009). Het rollenspel vraagt meer van de leerkracht dan bovenstaande basisvaardigheden. Doelbewust en systematisch werken zijn nodig om deze vorm van spel te stimuleren (Janssen-vos, 2009). De drie rollen van de leerkracht; ontwerper, begeleider en observator worden hieronder toegelicht.

2.5.1. Ontwerper

De leerkracht stimuleert de brede ontwikkeling door het ontwerpen van thema's en kernactiviteiten waarbij kennis en vaardigheden gekoppeld zijn aan sociaal-culturele activiteiten (Janssen-Vos & Van der Meer, 2017). Bij het ontwerpen van een thema en activiteiten kan de leerkracht vragen stellen. In bijlage A zijn deze vragen (Janssen-Vos, 2009) weergegeven welke houvast bieden bij het ontwerpen van een thema.

2.5.2. Begeleider

Moyles (in Caminada & Leenders, 2016, p. 143) en Janssen-Vos (1996) beweren dat de afwisseling tussen vrij- en begeleidspel essentieel is voor de ontwikkeling van kinderen (zie figuur 4). Het is

Leerkracht → Kinderen ↓		Open geen sturing: Initiatief kinderen Materiële voorwaarden Niet opzettelijk	Georganiseerd begeleid: Initiatief van 2 kanten Materiaal, interactie Richting aan handelen	Georganiseerd geleid: Initiatief leerkracht Gestuurd Productgericht
		A	B	C
Vrije keuze Zelf kiezen wat je doet	1	A1	B1	C1
Op uitnodiging Je kunt ja of nee zeggen	2	A2	B2	C2
In opdracht Je doet mee	3	A3	B3	C3

Figuur 4: 9-veldenschema (Janssen-Vos, 1996).

de taak van de leerkracht om hierin

de juiste balans te vinden. Wanneer kinderen in spel weinig betrokkenheid of ontwikkeling laten zien, kan de leerkracht interventies plegen. Het vrije spel zal veranderen in begeleid spel. Een interventie zoals het aandragen van een probleem om het spel complexer te maken is een mogelijkheid. Vanuit deze interventie en het spel wat hierbij ontstaat, kan het vrije spel opnieuw ontstaan (Caminada & Leenders, 2016). Campbell (2013) belicht de nadelige kant van de inbreng van volwassenen. Zij beweert dat kinderen zo minder hun sociale vaardigheden, creativiteit en leiderschap ontwikkelen.

Om het rollenspel van kinderen naar een hoger niveau te brengen kan door de leerkracht gewerkt worden met de drie V's: Verkennen, Verbinden en Verrijken (De Haan, 2012). De professional verkent de activiteit van de kinderen, waar zijn zij eigenlijk mee bezig? Tijdens het verbinden stapt de professional in de doe-alsof wereld en speelt mee. Om interactie uit te lokken, kunnen kinderen aan elkaar worden verbonden. De professional dient een passende rol aan te nemen en initiatief van kinderen te stimuleren door ruimte te scheppen. Voordelen van meespelen zijn dat kinderen dit interessant vinden, de professional de essentie van spel kan uitdragen, kinderen beter kan begrijpen en makkelijker een volgende stap kan zetten (Caminada, 2015). Singer en De Haan (2013) hebben de verschillende begeleidingsrollen van de professional tijdens doen-alsofspel weergegeven in een schema (bijlage B). De voorkeur gaat uit naar het schema van Singer en De Haan (2013) in tegenstelling tot de 'negen rollen in spel' van Janssen-Vos en Van der meer (2017), omdat het schema de verhouding van de professional tot het kind en de 'spreektaal' duidelijk weergeeft.

Bij het stimuleren van spel in de buitenspeelomgeving gelden wel andere voorwaarden dan binnen, stelt Caminada (2015). Er dient rekening gehouden te worden met een aantal zaken:

- grootte van de groep kinderen
- onbegrensde, onoverzichtelijke ruimte
- kinderen in risicosituaties kunnen makkelijker buiten de boot vallen
- meer ruimte voor initiatief van kinderen en wisselen van activiteit is eenvoudiger
- mindere mate van structuur.

2.5.3. Observerder

In de buitenspeelomgeving observeert de leerkracht de kinderen om op gerichte wijze het spel te stimuleren (Caminada & Leenders, 2016). Het observeren kan ingedeeld worden in drie verschillende dimensies (Beets Kessens, 2013). Observeren met 'hoofd, hart en handen'. De eerste dimensie, observeren met het hoofd, staat voor het weten wat je ziet tijdens spel. De leerkracht moet kennis hebben van de ontwikkelingspsychologie van het jonge kind. Met deze kennis kan de juiste begeleiding worden ingezet wanneer een kind opvallende signalen vertoont. De tweede dimensie is observeren met het hart. De leerkracht moet sensitief zijn om signalen of problemen waar te nemen. Intuïtie speelt hierbij een grote rol, het aanvoelen en invoelen van datgene wat je observeert. Ten slotte de derde dimensie, met de handen, staat de responsieve kant van de leerkracht centraal. De leerkracht gaat in op datgene wat is geobserveerd, de interactie wordt aangegaan. De interesses en mogelijkheden van het kind zijn het startpunt van handelen. Interventies die worden gepleegd zijn bijvoorbeeld meespelen en het aanbieden van andere spelsituaties wat de ontwikkeling van het kind bevordert (Beets Kessens, 2013).

Het vastleggen van de observaties, het registreren, is van belang om het onderwijsaanbod vast te stellen en de juiste begeleiding te geven (Janssen-Vos, 2009).

De rollen van ontwerper en begeleider zullen verder worden onderzocht in de context van dit onderzoek. Ontwerper in de zin van waar een thema aan moet voldoen. De rol van begeleider is noodzakelijk om onder de loep te nemen, omdat de hamvraag binnen dit onderzoek is in welke mate de leerkracht zich moet mengen in het spel of afzijdig dient te houden. Hier gaat de rol van de observerende leerkracht uiteraard mee gepaard, maar hier zal de focus niet op liggen.

2.6 Inspirerend voorbeeld

Het raadplegen van inspirerende voorbeelden vormt een waardevolle bron binnen dit type onderzoek (Van den Berg & Kouwenhoven, 2008). Het netwerk Spel & Spelontwikkeling Versterk Het Jonge Kind heeft een kwaliteitskaart ontworpen om professionals meer kennis en inzicht te geven in het begeleiden van spel, waardoor de spelkwaliteit van jonge kinderen verbeterd kan worden. De kaart laat in één opslag zien waar het bij spelen om draait en hoe je dit kunt begeleiden in de praktijk. Het onderwerp van de kwaliteitskaart kan ervoor zorgen dat het een prominentere plek krijgt in de eigen praktijk (Elenbaas van Ommen en Hofmeijer, 2018). Dit inspirerende voorbeeld (VHJK, 2017), welke weergegeven in bijlage C, zal als startpunt worden genomen om een tool te ontwerpen welke gericht is op het op gang brengen van thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving.

2.7 De onderzoeksvraag en deelvragen

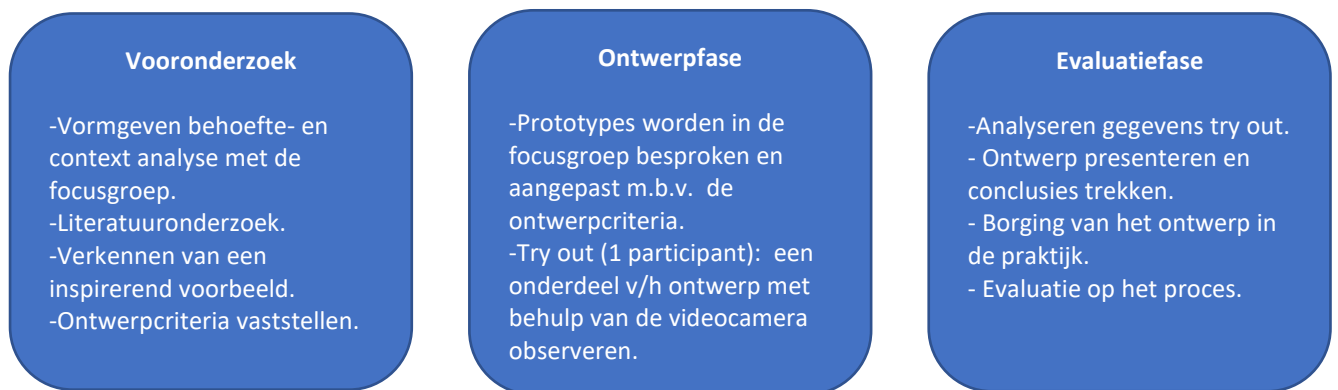
Welke interventies zorgen ervoor dat de leerlingen uit groep 1-2 op school M. tijdens buitenspel thematisch rollenspel gaan spelen?

1. Aan welke voorwaarden moet een thema in de buitenspeelomgeving voldoen om thematisch rollenspel mogelijk te maken?
2. Aan welke voorwaarden moet de buitenspeelomgeving voldoen om thematisch rollenspel op gang te brengen?
3. Wat hebben NT2 kinderen extra nodig van de leerkracht om aan thematisch rollenspel deel te kunnen (blijven) nemen?
4. Welke begeleidingstechniek(en) moet de leerkracht inzetten om het thematisch rollenspel buiten op gang te brengen en te houden?

Hoofdstuk 3: Plannen

3.1 Onderzoeksstrategie

Het doel van dit onderzoek is om een tool te ontwerpen die ingezet wordt in de praktijk om thematisch rollenspel op gang te brengen bij kinderen uit groep 1-2 op school M. in buitenspeelomgeving. De keuze gaat uit naar een ontwerponderzoek, oftewel design research (DR) (de Lange, Schuman, Montesano Montessori, 2018). Deze specifieke vorm van onderzoek kent een tweeledig doel, namelijk praktijkverbetering en het vergroten van de kennis. Het onderzoek kenmerkt zich door drie fases te beginnen met een vooronderzoek, gevolgd door de ontwerpfase en afsluitend de evaluatiefase (Van den Berg & Kouwenhoven, 2008). Om helder in kaart te brengen hoe deze fases zich in dit onderzoek naar voren komen, is in onderstaand figuur het proces visueel weergegeven. In bijlage D is het logboek opgenomen waarin de volledige faseringen van dit onderzoek zijn weergegeven.

3.2 Onderzoeksmethodologie

Binnen dit onderzoek zijn een drietal methodieken toegepast. In bijlage E is per deelvraag de methodiek weergegeven.

De methodieken binnen dit onderzoek manifesteren zich op de volgende manier;

3.2.1. Literatuuronderzoek

Tijdens de eerste fase in dit onderzoek, wordt een theoretische basis neergezet door raadpleging van literatuur. Dit is in hoofdstuk 2 weergegeven en vormt samen met de behoeften- en contextanalyse het vooronderzoek waaruit de interventie is opgesteld. Binnen het literatuuronderzoek wordt naar een inspirerend voorbeeld gekeken waarop het ontwerp van dit onderzoek is gebaseerd. Het literatuuronderzoek gaat verder dan alleen de eerste

fase en wordt ook als methodiek ingezet tijdens de ontwerp- en evaluatiefase om de prototypes kwalitatief te verbeteren en een onderbouwde conclusie te vormen.

3.2.2. De focusgroep

Om helder in kaart te krijgen waar de behoeften liggen, zullen er met de focusgroep gesprekken worden gevoerd. Evenals het literatuuronderzoek, zal de focusgroep in alle faseringen van het onderzoek worden ingezet. Hoe vaak de focusgroep bij elkaar komt, hangt af van het doorlopen van de innovatiecyclus. Voorafgaand aan het onderzoek is niet vast te stellen hoe vaak deze cyclus zich herhaalt. Met de focusgroep wordt het prototype onder de loep genomen. Indien dit prototype niet voldoet aan de ontwerpeisen, wordt de cyclus nogmaals doorlopen. Gedurende het proces zal in de focusgroep via de onderzoeker kennis worden gedeeld welke opgedaan tijdens het literatuuronderzoek. Dit vormt een belangrijke basis voor het verdere onderzoek (Van den Berg & Kouwenhoven, 2008). Daarnaast wordt in overleg gekeken welk onderdeel van het ontwerp in de praktijk onderzocht gaat worden. Deze gegevens worden in de focusgroep wederom besproken. De onderzoeker documenteert de bijeenkomsten van de focusgroep en analyseert tijdens de bijeenkomst. Aan het eind van iedere bijeenkomst vat de onderzoeker samen welke bevindingen er tot stand zijn gekomen en sluit af met de afspraken die zijn gemaakt. De keuze voor deze methodiek gaat uit van het feit dat data kwalitatief worden verzameld. Met de focusgroep wordt gezamenlijk richting gegeven aan participatief onderzoek en wordt het onderzoek niet enkel van de onderzoeker maar van alle participanten (De Lange, Schuman et al., 2018).

3.2.3. Observeren met behulp van de videocamera

Binnen dit onderzoek wordt een onderdeel van het ontwerp in de praktijk onderzocht. Om inzichtelijk te krijgen of dit specifieke onderdeel antwoord kan geven op de onderzoeksvraag, wordt er geobserveerd met behulp van een videocamera. Om planmatig en systematisch te werk te gaan, wordt er een kijkwijzer ontworpen die richting en houvast geeft aan de observaties. De beelden worden afzonderlijk van elkaar geanalyseerd door de onderzoeker en de geobserveerde leerkracht. Vervolgens worden de beelden in de focusgroep besproken. De keuze om de geobserveerde leerkracht de videobeelden zelf te

laten observeren, is gemaakt om bewustwording te creëren van het eigen handelen. Dit is, zoals beschreven in paragraaf 1.4, een bijkomend doel van het onderzoek. De frequentie van het observeren met behulp van de videocamera zal drie keer zijn. Een sterk punt van deze methodiek is dat er ingezoomd kan worden op gedrag waar de geobserveerde persoon zich onvoldoende of niet geheel bewust van is (De Lange, Schuman, et al., 2018).

3.3 Participanten

Gedurende het onderzoek neem ik verschillende rollen aan, zoals; onderzoeker, lerende en veranderkundige die verbetering en vernieuwing initieert en vormgeeft (De Lange, Schuman, et al., 2018). Drie kleuterleerkrachten en een intern begeleider voor peuters en kleuters zijn de participanten in dit onderzoek. Dit zijn zowel ervaren als startende leerkrachten.

3.4 Kwaliteitseisen

3.4.1. Ethische aspecten

Binnen dit onderzoek wordt ernaar gestreefd om de vijf gedragsregels voor praktijkgericht onderzoek na te leven (Andriessen, Onstenk, Delnooz, Smeijsters & Peij, 2010). Hieronder wordt per gedragsregel toegelicht hoe dit vorm krijgt binnen het onderzoek.

1. Professioneel en maatschappelijk belang

De keuze van dit onderzoek is gebaseerd op de behoefte- en contextanalyse welke tot stand is gekomen met alle participanten. Daarnaast is in hoofdstuk 1 het maatschappelijk belang weergegeven wat aanleiding geeft tot het voortzetten van dit onderzoek. Ik zal als onderzoeker in mijn rol als veranderkundige de bijdrage van kennis- en theorieontwikkeling waarborgen door in de focusgroep relevante kennis te delen.

2. Respect

Binnen dit onderzoek zal te allen tijde de privacy van de participanten worden gerespecteerd. Daarnaast zal via een AVG-formulier (bijlage F) toestemming worden gevraagd aan ouders om hun kind te mogen filmen. In de communicatie naar ouders wordt duidelijk weergegeven welke doeleinden de video-observaties hebben. Indien ouders hun kind niet op video willen, respecteer ik deze keuze en ga hier integer mee om.

3.Zorgvuldigheid

De keuze voor het type onderzoek is gebaseerd de behoefteanalyse. Het rapporteren van dit onderzoek is nauwkeurig, compleet en navolgbaar door het volgen van de kernactiviteiten (zie figuur 1) van praktijkonderzoek (Van der Donk & Van Lanen, 2016).

4.Integriteit

De integriteit wordt binnen dit onderzoek gewaarborgd door de juiste APA vermelding van literatuur. De verzamelde data worden enkel voor onderzoeksdoeleinden gebruikt. Ik zal mij gedurende het onderzoek kritisch opstellen ten aanzien van bron- en methodiekgebruik.

5.Verantwoording keuzes en gedrag

Door de cyclus die ik doorloop, zullen de volgende belangrijke zaken ethisch worden verwerkt: relevantie van het onderzoek vanuit maatschappelijk oogpunt, keuze voor het ontwerp en gehanteerde methodieken, onderbouwing van conclusies en de implementatie van het ontwerp in de praktijk.

3.4.2. Triangulatie

De definitie van triangulatie waarvan uitgegaan wordt in dit onderzoek is als volgt:

“Hetzelfde verschijnsel met verschillende methodieken en / of vanuit verschillende theoretische invalshoeken bestuderen” (De Lange, Schuman, et al., 2018). Indien dit wordt toegepast in het onderzoek, zal de betrouwbaarheid toenemen.

Bij het raadplegen van de literatuur worden verschillende bronnen gebruikt, zoals: boeken, artikelen, websites en een inspirerend voorbeeld. Zowel Nederlandstalige als Engelstalige bronnen worden geraadpleegd, wat ervoor zorgt dat het geen eenzijdig onderzoek wordt. Triangulatie is tevens toegepast in participatie. Er zijn zowel ervaren als startende leerkrachten betrokken bij het onderzoek en een intern begeleider gespecialiseerd in peuters en kleuters. Daarnaast zullen de interessante verschijnselen van de video-observaties in de focusgroep worden besproken. Dit zorgt ervoor dat mogelijke dilemma's worden verhelderd. Voor externe participatie is gekeken naar het maatschappelijke oogpunt om het onderzoek verder voort te zetten en hebben critical friends feedback gegeven op de verslaglegging.

3.4.3. Validiteit en betrouwbaarheid

Binnen dit kwalitatieve onderzoek wordt uitgegaan van de deductieve benadering. Vanuit de theoretische invalshoek wordt een specifieke situatie getoetst. De resultaten van dit onderzoek die tot stand zijn gekomen door de gekozen meetmethodieken, zullen waarschijnlijk niet hetzelfde resultaat opleveren in een andere context. De uitslagen zijn dan ook niet solide in een andere context, maar het onderzoek is wel valide in intern opzicht (De Lange, Schuman et al., 2018).

Op de volgende manieren wordt binnen dit onderzoek de validiteit en betrouwbaarheid gewaarborgd:

- De betrouwbaarheid wordt vergroot, omdat tijdens het literatuuronderzoek wetenschappelijke artikelen zijn geraadpleegd.
- De betrouwbaarheid weegt zwaarder dan de validiteit bij het gesloten observeren met de videocamera. Bij het gebruiken van een kijkwijzer zal de betrouwbaarheid groter zijn dan bij een open observatie. De keerzijde hiervan is dat relevante zaken onopgemerkt kunnen blijven, omdat deze buiten de kijkwijzer vallen. Om dit te voorkomen, zullen de videobeelden nogmaals geanalyseerd worden in de focusgroep. Zo kunnen ook zaken besproken worden die buiten de kijkwijzer vallen. Dit zorgt voor hogere mate van betrouwbaarheid.
- De validiteit bij deze methodiek zal vergroot worden indien de kijkwijzer gebaseerd is op een bestaand ontwerp. In dit onderzoek zal een bestaande kijkwijzer worden aangepast binnen de context van dit onderzoek.
- De betrouwbaarheid wordt vergroot doordat critical friends en de studiebegeleider feedback geven op de verslaglegging van het onderzoek.
- De validiteit van het onderzoek wordt verhoogd door het bijhouden van een logboek (bijlage D).

Hoofdstuk 4: Innovatiecyclus

In deze tweede fase van het onderzoek wordt de innovatiecyclus meerdere malen doorlopen. Het ontwerp wordt gemaakt op basis van ontwerpeisen die gedurende het proces mogelijk veranderen en/of aangescherpt worden. De ontwerpeisen worden ondergebracht in vier verschillende categorieën om ervoor te zorgen dat de aspecten van het praktijkprobleem en de oplossing ervan niet over het hoofd worden gezien (Van der Donk & Van Lanen, 2016). De deelvragen uit hoofdstuk 2 zijn gekoppeld aan deze ontwerpeisen (zie tabel 1).

Tabel 1: Koppeling ontwerpcriteria en deelvragen

Ontwerpcriteria (Van der Donk & Van Lanen, 2016).	Deelvragen onderzoek
A Kenmerken doelgroep <i>NT2 kinderen</i> <i>groep 1-2 op school M.</i>	<u>Deelvraag 3:</u> Wat hebben NT2 kinderen extra nodig van de leerkracht om aan thematisch rollenspel te kunnen (blijven) deelnemen?
B Kenmerken van de leraar <i>Wensen van de leerkrachten uit de praktijk</i> <i>De leerkracht als ontwerper (thematiseren)</i>	<u>Deelvraag 1:</u> Aan welke voorwaarden moet een thema in de buitenspeelomgeving voldoen om thematisch rollenspel mogelijk te maken?
C Organisatorische kenmerken <i>Tijdsinvestering ontwerp</i> <i>Locatie; buitenspeelomgeving</i> <i>Materiaalaanbod</i>	<u>Deelvraag 2:</u> Aan welke voorwaarden moet de buitenspeelomgeving voldoen om thematisch rollenspel op gang te brengen?
D Pedagogische, (vak)didactische en inhoudelijke kenmerken <i>Gebaseerd op ontwikkelingsgerichte visie op onderwijs</i> <i>Vakdidactiek (leerkracht als begeleider)</i> <i>Kennis van het onderwerp</i>	<u>Deelvraag 4:</u> Welke begeleidingstechniek(en) moet de leerkracht inzetten om het thematisch rollenspel buiten op gang te brengen en te houden?

4.1 Ontwerpen prototype 1

4.1.1 Ontwerpen

De ontwerpisen zijn geformuleerd tijdens de eerste innovatiecyclus. Hieronder zijn de eisen beschreven en hoe deze tot stand zijn gekomen.

A – Doelgroep	<i>Het ontwerp dient gerichte actiepunten voor de leerkracht te bevatten welke thematisch rollenspel bij NT2 leerlingen uit groep 1-2 tijdens buitenspel op gang brengt.</i>

Focusgroep / literatuuronderzoek:

Tijdens het vooronderzoek kwam naar voren dat NT2 kinderen veel baat hebben bij de spelvorm rollenspel, omdat dit hen uitdaagt tot communicatie en het gebruik van gesproken taal (Janssen-Vos, 2009). Zowel uit de praktijk als uit de theorie kan worden opgemaakt dat NT2 leerlingen extra hulp behoeven bij de begeleiding om tot dit type spel te komen. In de focusgroep(bijlage G, bijeenkomst 1) werd dan ook aangegeven graag kennis te ontvangen over hoe dit type kind te begeleiden. Er is gesproken over de speelbehoeften die deze kinderen hebben en hoe de leerkracht hierbij aan moet sluiten (bijlage G, bijeenkomst 2).

B – Leraar	<i>1. Het ontwerp dient in de toekomst makkelijk (zonder teveel toelichting) door nieuwe collega's te kunnen worden ingezet.</i> <i>2. Het ontwerp moet weergeven waar de keuze van een thema op wordt gebaseerd.</i>

Focusgroep/literatuuronderzoek:

Vanwege de vele wisselingen afgelopen jaren van werkzame leerkrachten in de kleuterbouw, is ontwerp B1 tot stand gekomen. Nieuwe collega's geven aan het prettig te vinden om schriftelijk of digitaal materiaal te ontvangen met betrekking tot (didactische) informatie in tegenstelling tot enkel mondelinge communicatie.

Ontwerp B2 is tot stand gekomen vanuit de overtuiging dat de keuze van een thema de basis vormt voor een optimale spelontwikkeling (Janssen-Vos, 2009).

C – Organisatorisch	<i>1. Het ontwerp dient met een beperkte tijdsinvestering ingezet te kunnen worden.</i> <i>2. Het ontwerp moet weergeven welke speelzones en materialen van belang zijn bij het op gang brengen van thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving.</i>

Focusgroep:

Collega's geven in de focusgroep aan dat de interventie van het praktijkprobleem zo effectief mogelijk aangepakt dient te worden. De leerkrachten hebben de afgelopen jaren veel vernieuwingen in hoog tempo doorgevoerd in het onderwijs en vinden het dan ook prettig dat een ontwerp, met beperkte investering van tijd, gebruikt kan worden. Het tweede criterium is tot stand gekomen door het feit dat Nellestijn en Janssen-Vos (2005) beweren dat het inzetten van de juiste materialen een voorwaarde zijn voor alle kernactiviteiten in de onderbouw. Caminada en Leenders (2016) geven aan dat het indelen in zones bevorderlijk is voor het ontstaan van verschillende spelvormen en het een positieve invloed heeft op de betrokkenheid van de kinderen.

D – Pedagogisch, (vak)didactisch en inhoudelijk	<i>1. Het ontwerp dient aan te sluiten bij de visie van het kleuteronderwijs gebaseerd op de principes van OGO.</i> <i>2. Het ontwerp dient de theoretische achtergrond te koppelen aan het praktische handelen.</i>

Focusgroep / literatuuronderzoek:

“Ontwerponderzoek combineert praktijk en theorie” (De Lange, Schuman, et al., 2018). Mede door de vele vernieuwingen afgelopen jaren in het kleuteronderwijs op school M., nemen de collega's implementatie-ideeën niet zomaar voor lief. Ideeën, of in dit geval een ontwerp, moet een degelijk theoretisch fundament hebben voordat de implementatie draagvlak krijgt bij de collega's. Om te streven naar eenheid en professionaliteit, dient de ontwikkelingsgerichte visie te allen tijde uitgedragen te worden, vinden wij als kleuterbouwteam.

Op basis van de ontwerpeisen is de keuze uitgegaan naar het ontwerpen van een kwaliteitskaart. In het literatuuronderzoek is de kwaliteitskaart van Het netwerk Spel & Spelontwikkeling Versterk Het Jonge Kind (VHJK, 2017) onderzocht en de bruikbaarheid hiervan theoretisch onderbouwd. Deze kwaliteitskaart is als startpunt genomen voor het ontwerpen van prototype 1, welke weergegeven is in bijlage H. Het eerste prototype zal worden voorgelegd aan de focusgroep.

4.1.2 Testen en verzamelen

Tijdens de focusgroep (bijlage G, bijeenkomst 3) zijn de ontwerpcriteria naast het eerste prototype gehouden. Dit zorgde voor enige discussie welke hieronder samengevat.

A - Doelgroep

Tijdens het vooronderzoek is vastgesteld dat het ontwerp gericht moet zijn op NT2 kinderen. Hierover ontstond een discussie. De autochtone kinderen moeten ook begeleid worden in hun spelontwikkeling en voor deze groep kinderen is het tevens belangrijk om zich verder te ontwikkelen in rollenspel. In het praktijkvoorbeeld in paragraaf 1.1 werd namelijk duidelijk dat thematisch rollenspel nauwelijks werd waargenomen in de buitenspeelomgeving. We kwamen in de focusgroep tot de conclusie dat NT2 kinderen in de praktijk vaak meer begeleiding behoeven van de leerkracht en dat de professional hier ook andere begeleidingstechnieken voor moet inzetten. Het is dus wel degelijk belangrijk om dit op de kwaliteitskaart te verwerken, omdat wij op school veel NT2 kinderen hebben zoals beschreven in de contextanalyse. Echter is de doelgroep waar de kwaliteitskaart bij ingezet wordt niet alleen voor NT2 kinderen, maar ook voor autochtone kinderen. Vanuit de visie ontwikkelingsgericht onderwijs wordt tevens benadrukt dat activiteiten voor alle kinderen relevant zijn, maar de onderlinge verschillen tussen kinderen verwijzen naar de extra hulp of aandacht die de professional biedt (Janssen-Vos, 2009).

B1- Leraar

In de focusgroep gaven leerkrachten aan de kwaliteitskaart niet overzichtelijk genoeg te vinden. Er zit geen duidelijke volgorde in qua actiepunten voor de leerkracht. Als tip is meegegeven om hier een volgorde in aan te geven; van links naar rechts werken.

B2 - Leraar

De keuze van een thema moet onder andere gebaseerd worden op sociaal-culturele praktijken. In de periode van de eerste en tweede innovatiecyclus is gekozen om in de praktijk met het thema 'politie' aan de slag te gaan. Kinderen kunnen zich tijdens dit thema inleven in een volwassene. Het thema ligt dicht bij huis (Janssen-Vos, 2009) en leent zich voor thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving (Caminada en Leenders, 2016). In de praktijk zal tijdens dit thema geëxperimenteerd worden met de criteria van de materialen.

C1 – Organisatorisch

Dit criterium houdt verband met criterium B1. Indien de kwaliteitskaart duidelijk is opgebouwd, zal het gebruik hiervan ook minder tijdrovend zijn.

C2 – Organisatorisch

Een aspect wat ter sprake kwam, is het feit dat materiaal weerbestendig moet zijn. Wij dragen naar kinderen uit dat we voor spullen goed moeten zorgen en trekken dit ook door naar speelmateriaal voor buiten. Kwalitatief speelgoed is hierbij van belang. Daarnaast is in de focusgroep de meerwaarde van samenspel tussen de verschillende speelzones besproken. In de toekomst gaat we dit bewust meer stimuleren.

D1 – Pedagogisch, (vak)didactisch en inhoudelijk

Uit het literatuuronderzoek is de keuze voor een didactiek uitgegaan naar de drie V's: Verkennen, Verbinden en Verrijken (De Haan, 2012). Deze keuze is gemaakt, omdat deze didactiek van spelbegeleiding de basis vormt waarbij taal aan spel wordt verbonden (Janssen-Vos, 2017). De leerkrachten uit de focusgroep gaven aan niet bekend te zijn met de drie V's en hun voorkeur uit gaat naar een bekender model wat te vergelijken is met het handelingsgericht werken bij ons op school.

D2 – Pedagogisch, (vak)didactisch en inhoudelijk

In het eerste prototype werd bij het onderdeel 'kennis' teveel algemene theorie weergegeven over spel. De intern begeleider gaf mij tijdens de focusgroep de tip om deze kennis verder toe te spitsen op specifiek het thematisch rollenspel en de faseringen in de ontwikkeling die hierbij vooraf gaan.

4.1.3 Analyseren en concluderen

In deze laatste stap van de eerste innovatiecyclus zal antwoord worden gegeven op een tweetal vragen. Hierdoor zal duidelijk worden of het ontwerp aangepast dient te worden en de innovatiecyclus nogmaals wordt doorlopen of het ontwerp volledig voldoet aan de ontwerpeisen.

Voldoet het prototype aan de ontwerpeisen?

Nee, prototype 1 voldoet niet aan alle ontwerpeisen. De innovatiecyclus zal nogmaals doorlopen worden. Dit vergt de volgende actiepunten bij het ontwerpen van prototype 2;

A - Doelgroep

De doelgroep kinderen wordt aangepast. Dit zorgt ervoor dat het ontwerpcriterium wordt geherformuleerd, namelijk:

De kwaliteitskaart dient gerichte actiepunten voor de leerkracht te bevatten die thematisch rollenspel bij (NT2) leerlingen uit groep 1-2 tijdens buitenspel uitlokken.

De kaart blijft actiepunten voor de begeleiding van NT2 kinderen weergeven, maar de kaart is geschikt om in te zetten bij zowel autochtone en allochtone kinderen.

B1 - Leraar / C1 - Organisatorisch

De opbouw van de kwaliteitskaart wordt aangepast, zodat collega's hem eenvoudiger kunnen gebruiken zonder al te veel tijdsinvestering.

C2 – Organisatorisch

Daarnaast wordt als criterium toegevoegd bij het faciliteren van de materialen dat deze weerbestendig moeten zijn.

D1 – Pedagogisch, (vak)didactisch en inhoudelijk

Om meer aan te sluiten bij de behoeften en wensen van de leerkrachten worden de drie V's (Verkennen, Verbinden en Verrijken) vervangen door de vijf didactische impulsen (zie bijlage I). Deze impulsen vormen handvatten voor de professional om thematisch rollenspel systematisch te kunnen begeleiden. Deze impulsen bevatten geen

vaste volgorde en kunnen gelijktijdig plaatsvinden (Janssen-Vos & Van der Meer, 2017). Deze techniek sluit beter aan bij de werkwijze handelingsgericht werken op school M., omdat deze beiden uitgaan van de zone van naaste ontwikkeling. Hierbij is de leerkracht van belang in het leerproces en hebben beide werkwijzen een reflectieve stap om na te gaan wat de kinderen hebben geleerd van de activiteit (Kerpel, 2014).

D2 – Pedagogisch, (vak)didactisch en inhoudelijk

De onderzoeker geeft de juiste informatie weer bij het onderdeel 'kennis van de professional'. De kennis wordt toegespitst op het thematisch rollenspel.

Zijn er tijdens het testen van het ontwerp nieuwe ontwerpeisen ontstaan die nog niet uitgewerkt zijn in het ontwerp?

Nee, één ontwerpeis is opnieuw geformuleerd.

4.2 Ontwerpen prototype 2

4.2.1 Ontwerpen

De innovatiecyclus wordt voor de tweede keer doorlopen. Na het analyseren en concluderen van prototype 1 is een nieuw ontwerp tot stand gekomen. In bijlage J is prototype 2 weergegeven.

4.2.2. Testen en verzamelen

B1 - Leraar

De leerkrachten gaven in de focusgroep (bijlage G, bijeenkomst 4) aan dat de volgorde van actiepunten nog niet geheel duidelijk was. Samen zijn we tot de volgende volgorde gekomen:

1. De keuze van een thema
2. Faciliteren (speelzones en materialen)
3. Kennis van de professional
4. Begeleidingsdidactiek
5. Speelbehoeften NT2 kinderen.

C1 – Organisatorisch

Een collega gaf in de focusgroep aan dat er nog te veel tekst in de kwaliteitskaart weergegeven is. Als tip werd meegegeven om via www.canva.com het ontwerp naar de wensen aan te passen en te werken met een verticale lay-out voorzien van pictogrammen omdat dit ervoor zorgt dat de hersenen de informatie sneller opnemen. Uit onderzoek aan de Universiteit van Amsterdam door hoogleraar Murre (2010) is geconstateerd dat het visuele geheugen voor 60% domineert in het brein. Het visueel ondersteunen van informatie is dan ook gewenst in het volgende ontwerp.

D1 – Pedagogisch, (vak)didactisch en inhoudelijk

Niet alle leerkrachten waren bekend met de didactiek van de vijf impulsen bleek in de focusgroep. Bij de toelichting van deze didactiek kwamen positieve punten naar voren. De leerkrachten vinden het prettig dat de didactiek uit meerdere actiepunten bestaat waarbij de oriëntatie en reflectie een specifieke impuls zijn. Wij zijn van mening dat de drie V's min of meer verwerkt zijn in de didactiek van de vijf impulsen.

Om erachter te komen of deze didactiek een antwoord kan geven op de onderzoeksvraag, is ervoor gekozen om dit onderdeel van de kwaliteitskaart in de praktijk te testen door één leerkracht uit de focusgroep. Deze try-out zal tijdens de volgende innovatiecyclus plaatsvinden.

D2 – Pedagogisch, (vak)didactisch en inhoudelijk

De kennis van de professional is in prototype 2 toegespitst op de ontwikkeling van manipulerend spel naar rollenspel. De focusgroep vond het prettig om te weten welke faseringen in de ontwikkeling voorafgaan aan het thematisch rollenspel.

4.2.3 Analyseren en concluderen

Voldoet het prototype aan de ontwerpeisen?

Nee, prototype 2 voldoet niet aan alle ontwerpeisen.

B1- Leraar en C1 – Organisatorisch

De opbouw van de kwaliteitskaart was niet overzichtelijk. Samen hebben we hiervoor een volgorde bedacht wat middels het programma Canva bewerkstelligd dient te worden. Door gebruik te maken van pictogrammen en tabellen zal het gebruik van de kwaliteitskaart effectiever zijn.

D1 en D2 – Pedagogisch, (vak)didactisch en inhoudelijk

Om vast te stellen of het inzetten van de vijf didactische impulsen antwoord kan geven op de onderzoeksvraag, wordt in de praktijk met behulp van de videocamera geobserveerd. Hieruit kan opgemaakt worden of de theorie (didactiek vijf impulsen) gekoppeld aan de specifieke praktijk op school M. als ontwerpcriteria voldoet.

Zijn er tijdens het testen van het ontwerp nieuwe ontwerpeisen ontstaan die nog niet uitgewerkt zijn in het ontwerp?

Nee.

4.3 Ontwerpen prototype 3

4.3.1 Ontwerpen

De innovatiecyclus wordt voor de derde en laatste keer doorlopen in verband met de beperkte tijd. Na het analyseren en concluderen van prototype 2 is een nieuw ontwerp tot stand gekomen. De ontwerpcriteria blijven hetzelfde, maar het vorige ontwerp voldeed niet aan alle eisen. In bijlage K is prototype 3 weergegeven.

4.3.2 Testen en verzamelen

In de bijeenkomst van de focusgroep (bijlage G, bijeenkomst 5) werd het derde prototype bekritiseerd.

B1- Leraar en C1 – Organisatorisch

Prototype 3 voldoet aan ontwerpcriteria B en C. De kwaliteitskaart is stapsgewijs opgebouwd met beperkte woorden. In het ontwerp zijn pictogrammen en tabellen verwerkt met behulp van het programma Canva (2020) op aanraden van een leerkracht uit de focusgroep. Dit zorgt ervoor dat de kwaliteitskaart in de toekomst door (nieuwe) collega's makkelijk te gebruiken is en zonder al teveel tijdsinvestering ingezet kan worden.

D1/D2 – Pedagogisch, (vak)didactisch en inhoudelijk

Tijdens deze derde ronde van de innovatiecyclus is een try-out van een onderdeel van de kwaliteitskaart gedaan. Deze try-out is geobserveerd met behulp van de videocamera. Eén van de leerkrachten uit de focusgroep heeft de vijf didactische impulsen tijdens de spelbegeleiding in de buitenspeelomgeving ingezet met als thema 'circus'. Om richting te geven aan de observatie, is een kijkwijzer (bijlage L) ontworpen op basis van een bestaande kijkwijzer voor taalgericht onderwijs (De Lange, Schuman, et al., 2018, p.177). De kijkwijzer is toegespitst op het onderwerp van dit onderzoek en hetgeen geobserveerd dient te worden. In hoofdstuk 3 werd het plan weergegeven dat er drie keer gefilmd zou worden. Door de coronacrisis was de school genoodzaakt te sluiten, waardoor een derde keer filmen niet mogelijk was. In bijlage M zijn kijkwijzers behorend bij de eerste observatie weergegeven en in bijlage N de kijkwijzers van de tweede observatie. De observator (tevens onderzoeker) en de gefilmde leerkracht hebben apart van elkaar deze kijkwijzers ingevuld. Deze gegevens zijn besproken in de focusgroep met alle leerkrachten. De uitkomsten zijn hieronder beschreven.

Observatie 1 (bijlage G, bijeenkomst 6)

Caminada (2015) beweert dat tijdens het stimuleren van spel in de buitenspeelomgeving, andere voorwaarden gelden dan binnen. Tijdens de spelbegeleiding liepen we tegen een aantal punten aan, namelijk; de onbegrensde, onoverzichtelijk ruimte en de mindere mate van structuur. Een aantal kinderen speelden in het circus, maar raakten zichtbaar geïrriteerd door andere kinderen die door het spel heen manoeuvreerden. Voor sommige kinderen was het niet duidelijk dat er spel gaande was. Om dit duidelijker te structureren kwamen we in de focusgroep op het idee om tijdens de volgende observatie de kinderen vanuit de speelleeromgeving binnen een rol te geven, zodat er meer structuur gecreëerd kan worden.

Observatie 2 (bijlage G, bijeenkomst 7)

Door het uitdelen van rollenkaarten vanuit de speelleeromgeving binnen, probeerde de leerkracht voor structuur te zorgen. Het structureren vanuit binnen leek niet passend, omdat een aantal kinderen eenmaal buiten liever een ander type spel wilden spelen. Sommige leerkrachten dachten dat dit kwam door de ervaring in ruimte, andere weer door de fysieke ontlading die eerst vrij komt. Caminada (2015) waarschuwde hier al voor; buiten wisselen kinderen eenvoudiger van activiteit dan binnen. Deze manier van structureren bleek niet te helpen, omdat het nu begeleid spel was. In de focusgroep (bijlage G) ontstond een discussie over de balans tussen vrij, begeleid en geleid spel (zie figuur 3). Onze voorkeur gaat uit naar vrij spel, maar hoe maken we kinderen in de buitenspeelomgeving dan 'lekker' om dit type spel te gaan spelen? En voornamelijk de NT2 kinderen die het toch over het algemeen meer nodig hebben? Binnen ontwikkelingsgericht onderwijs is het de taak van de professional om ervoor te zorgen dat alle kinderen zich optimaal kunnen ontplooien. Leerkrachten die ontwikkelingsgericht werken hebben als hoofdtaak om aansprekende activiteiten te ontwerpen waaraan alle kinderen kunnen en willen deelnemen. De vijf didactische impulsen zorgen ervoor dat iedereen mee kan blijven doen (Pompert, 2014). Binnen het vrije spel kunnen kinderen geprikkeld worden door een impuls om deel te nemen aan thematisch rollenspel. Het meespelen van de leerkracht zorgt ervoor dat de kinderen ook graag dit type spel spelen. Zo kunnen wij vanuit onze visie waarbij vrij spel in de buitenspeelomgeving onze voorkeur heeft, toch ervoor zorgen dat de kinderen uit groep 1-2 vaker kiezen voor thematisch rollenspel.

Zoals Caminada en Leenders (2016) zo mooi benoemen: 'het vrije spel kan door een interventie van de leerkracht ontstaan in geleid spel. Na deze interventie kan het vrije spel weer opnieuw ontstaan.' Dit sluit naadloos aan bij onze visie.

4.3.3 Analyseren en concluderen

Voldoet het prototype aan de ontwerpeisen?

Ja, prototype 3 voldoet aan de ontwerpeisen.

Zijn er tijdens het testen van het ontwerp nieuwe ontwerpeisen ontstaan die nog niet uitgewerkt zijn in het ontwerp?

Nee, er zijn geen nieuwe ontwerpeisen ontstaan tijdens het testen van prototype 3. Prototype 3 is het voorlopige eindproduct. De innovatiecyclus hoeft niet nogmaals doorlopen te worden.

Hoofdstuk 5: Rapporteren en presenteren

Het onderzoek wordt in dit hoofdstuk afgesloten met een rapportage van de belangrijkste onderzoeksresultaten. Deze worden gepresenteerd aan de hand van het definitieve ontwerp. De vier deelvragen en de onderzoeksvraag worden daarbij expliciet beantwoord. Tevens wordt gekeken of de doelstelling is behaald. Tot slot volgt een discussie, aanbeveling voor vervolgonderzoek en wordt geëindigd met de borging van het ontwerp in de beroepspraktijk.

5.1 Beantwoording van de deelvragen

5.1.1 Deelvraag 1

Aan welke voorwaarden moet een thema in de buitenspeelomgeving voldoen om thematisch rollenspel mogelijk te maken?

1 THEMA

Sociaal-culturele praktijken:

- Ø Herkenbare situaties waarbij een gedeelde ervaring de communicatie bevordert. Thema's dicht bij huis waarbij volwassenen in beeld worden gebracht.
- Ø Thema's uit de werkelijkheid, sprookjes of verhalen; mits de figuren menselijke trekken bevatten.

Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat binnen ontwikkelingsgericht onderwijs de keuze van een thema gebaseerd wordt op sociaal-culturele praktijken. Om thematisch rollenspel mogelijk te maken, is het belangrijk dat kinderen een rol van een volwassene of een figuur met menselijke trekken kunnen nabootsen en zich hierin kunnen inleven. Bij het uitvoeren van het onderzoek zijn de thema's politie en circus gekozen. Deze thema's leenden zich uitermate goed voor thematisch rollenspel, omdat zij voldoen aan de criteria zoals op de kwaliteitskaart is weergegeven. De criteria op de kwaliteitskaart geven antwoord op de eerste deelvraag.

5.1.2 Deelvraag 2

Aan welke voorwaarden moet de buitenspeelomgeving voldoen om thematisch rollenspel op gang te brengen?

2 FACILITEREN

Zones:

- Ø open ruimte
- Ø zanddeel
- Ø waterplek
- Ø rustige ruimte
- Ø klim-en klauterdeel
- Ø onverhard deel
- Ø avontuurlijk of experimenteel deel.

Criteria materialen:

- Ø Echt, functioneel en makkelijk hanteerbaar materiaal
- Ø Gefabriceerd, verzameld of bedacht door kinderen
- Ø Materialen die verwijzen naar handelingen van volwassenen om rolhandeling en rollentaal uit te lokken
- Ø Inzetten van willekeurig of toevallig aanwezig materiaal
- Ø Variatie in materialen; zowel vaste, losse, grote, kleine en kosteloze materialen
- Ø Materialen van binnen mee naar buiten nemen
- Ø Weerbestendige materialen.

Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat verschillende speelzones van belang zijn voor de buitenspeelomgeving, omdat er zo verschillende soorten spelvormen naast elkaar of tegelijkertijd kunnen plaatsvinden (Caminada en Leenders, 2016). Tevens heeft het een positieve invloed op de betrokkenheid van kinderen (Dobber & van Oers, 2018). In de praktijk ontstond er tijdens het thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving meer verbinding tussen de verschillende speelzones bij het thema 'politie'. Dit bleek bij het thema 'circus' lastiger. De aanleiding hiervan is niet expliciet onderzocht.

Het gebruik van zelf gefabriceerd materiaal en materiaal wat samen met de kinderen is bedacht en verzameld, nodigt uit tot thematisch rollenspel zoals ook in de speelomgeving binnen ervaren werd. Materialen die verwijzen naar handelingen van een volwassene zorgden er tevens voor dat de spelvorm werd waargenomen.

5.1.3 Deelvraag 3

Wat hebben NT2 kinderen extra nodig van de leerkracht om aan thematisch rollenspel deel te kunnen (blijven) nemen?

The infographic features a warning triangle icon on the left. To its right is a red circle with the number '5' and the text 'NT2' in bold. Below this, a list of four bullet points provides specific support strategies for NT2 children in role-play.

- Ø eenvoudige, zinnige en functionele taal ondersteund door materiaal binnen verschillende contexten
- Ø meertalige groepjes kinderen samenstellen
- Ø essentie van spel uitdragen en interesse tonen voor spel wat gaande is
- Ø doenpraten: praat met de kinderen, verwoord wat zij doen en wat jij doet; stel hierbij vragen.

Uit onderzoek is gebleken dat kinderen met een andere culturele achtergrond minder kwaliteit, maar ook minder kwantiteit in hun rollenspel laten zien (Janssen-Vos, 2009). In de focusgroep werd de intensiteit van de begeleiding die nodig is bij NT2 kinderen beaamd. De aandachtspunten welke Caminada en Leenders (2016) aandragen, werden in het klaslokaal al ingezet. In de buitenspeelomgeving bleek dit niet geïntegreerd te zijn in het handelen van de professional. Het samenstellen van meertalige groepjes kinderen is lastig haalbaar wanneer uitgegaan wordt van vrij spel. Het uitgangspunt blijft vrij spel, maar bij NT2 kinderen zal dit indien nodig veranderen in begeleid spel om kinderen in hun ontwikkeling naar een hoger niveau te tillen.

5.1.4 Deelvraag 4

Welke begeleidingstechniek(en) moet de leerkracht inzetten om het thematisch rollenspel buiten op gang te brengen en te houden?

4 DIDACTIEK

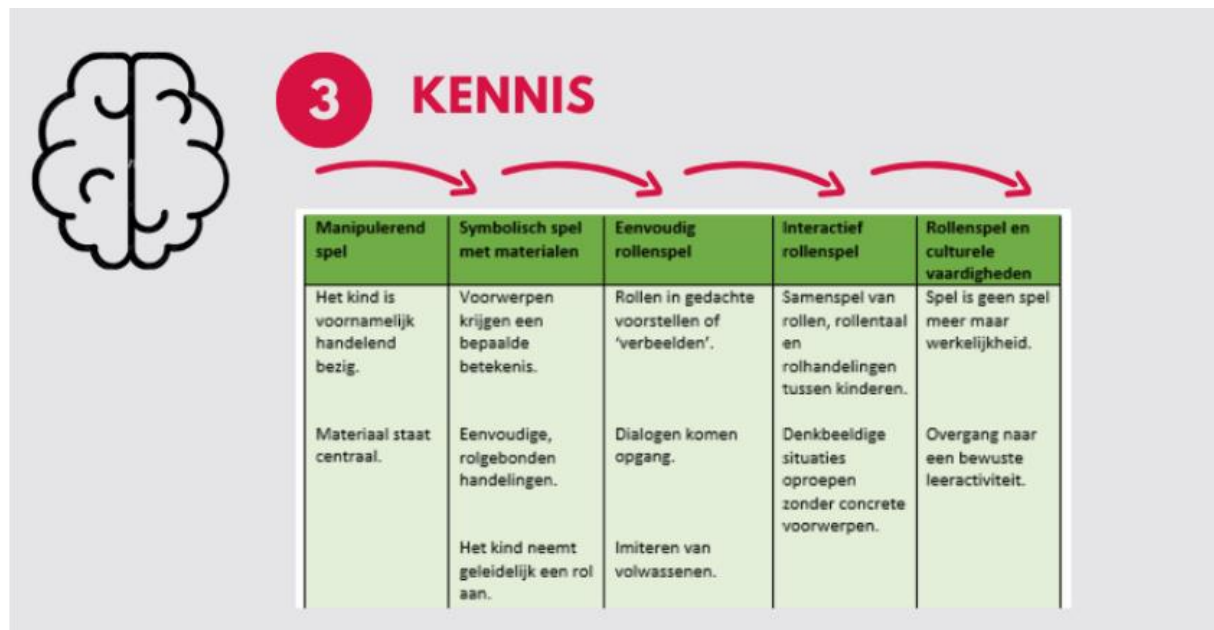
vijf didactische impulsen:

- Ø gezamenlijke oriëntatie op de activiteit
- Ø structureren/ verdiepen van de activiteit
- Ø verbreden naar andere activiteiten
- Ø toevoegen van nieuwe handelingsmogelijkheden
- Ø reflecteren op de activiteit.

	Toeschouwer	Tonnelmeester/ soffiteur	Speelwaaije	Spelster	Instructeur
Actie	Observeert, moedigt aan	Bereidt voor, doet voor, geeft suggesties, draagt inbreng aan	Volgt actie van kind en stuurt subtiel	Neemt voorbeeld	Instrueert
Houding	Kijkend, waarderend	Adviseur, organiserend	Gelijktijdige partner, ondergeschikte rol	Stimulerend	Juf, meester
Initiatief	Kinderen	Professional	Bakken kinderen en professional	Professional	Professional
Taalgebruik	Aankondigend beschrijvend en besnoeiend: Ik bent aan het eten maken	Strukturerend, dirigend: Ga papa maar beter maken Medeleidend: Daar hangt ook nog een soepel	Handelings- begeleidend: Even naar mijn baby in mijn buik luisteren Vragend: Mag ik ook nog beetje?	Handelings- begeleidend: Even aan het schroefje draaien Vragend: Wij je een kopje thee? Regulerend van toernooi: We gaan eten Medeleidend: Ik lust wel een beetje	Vragend: Wat is dat? Medeleidend, uitloeg: Dat is een komkommertje Directief: Geef hem eens terug
Aanspreek- vorm	Jij, jullie	Jij, jullie	Wij, ik	Wij, ik	Ongewoonlijk jij, jullie

Tijdens het literatuuronderzoek werd de methodiek van de drie V's (Verkennen, Verbinden en Verrijken) van De Haan (2012) aangedragen om de begeleiding van thematisch rollenspel buiten op gang te brengen en te houden. In de focusgroep bleek deze didactiek niet aan te sluiten bij de voorkennis van de leerkrachten. Er is toen besloten om de vijf didactische impulsen in de praktijk uit te proberen om te kijken of dit een antwoord kan zijn op deze deelvraag en de onderzoeksvraag. Tijdens het inzetten van de didactiek verloren we onze visie uit het oog; we gingen van vrij spel over in begeleid spel. De impulsen werden te kunstmatig en gestuurd ingezet. We gingen niet uit van de kracht van vrij spel en de betrokkenheid van de kinderen hierbij.

Om de didactiek van de vijf impulsen in te kunnen zetten, is het van belang om kennis te hebben over de ontwikkeling van manipulerend naar rollenspel. Wanneer de professional weet waar het kind staat in de ontwikkeling, kan de begeleiding hierop aangepast worden.

5.2 Beantwoording van de onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag luidde als volgt:

Welke interventies zorgen ervoor dat de leerlingen uit groep 1-2 op school M. tijdens buitenspel thematisch rollenspel gaan spelen?

Voortkomend uit de vraag van de leerkrachten:

“Komt het rollenspel van het actuele thema in de buitenspeelomgeving van de grond zonder de bemiddeling van de professional?”

Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat de volgende interventies ervoor zorgen dat kinderen thematisch rollenspel gaan spelen:

- de keuze van het juiste thema
- het faciliteren van een rijke speelleeromgeving
- het inzetten van de vijf didactische impulsen.

Uit de praktijk is gebleken dat het kiezen van het juiste thema en het faciliteren in het materiaalgebruik door de professional het meeste invloed had op het op gang brengen van thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving. Deze twee interventies zorgden ervoor

dat een groot deel van de kinderen thematisch rollenspel gingen spelen. Zoals Janssen-Vos (2009) beweert, de grootste rol van de professional is om voorwaarden te scheppen om tot spel te komen. Het inzetten van de vijf didactische impulsen wordt in de toekomst op school M. gerealiseerd binnen vrij spel. Kinderen die niet of moeilijk tot spel komen, kunnen met deze didactiek worden begeleid door de professional. Daarbij kan door deze didactiek de kwaliteit van spel worden verhoogd (Janssen-Vos & Van der Meer, 2017).

De doelstelling van het onderzoek is behaald. Er is een tool ontworpen, in de vorm van een kwaliteitskaart, welke actiepunten bevat om het thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving op gang te brengen.

5.3 Discussie en aanbevelingen

Vanwege het coronavirus met als gevolg dat de scholen genoodzaakt waren te sluiten, is de innovatiecyclus drie keer doorlopen. De frequentie van het observeren met behulp van de videocamera is hierdoor noodgedwongen aangepast. De betrouwbaarheid komt hierdoor in het geding. Een aanbeveling is dan ook om een vervolgonderzoek te starten naar de bruikbaarheid van de kwaliteitskaart. De focus in een vervolgonderzoek zou zich dan kunnen verplaatsen naar het begeleiden van NT2 kinderen, omdat dit niet expliciet in de praktijk is onderzocht. Hierbij kan tevens de reikwijdte worden aangepast door op grotere schaal bij meerdere leerkrachten het onderzoek uit te voeren.

Om de kwaliteit van het rollenspel te verbeteren kan in het vervolg door de leerkracht met de inhoudsmatrix worden gewerkt (Pompert, 2016). Deze matrix kan de ontwerpende professional gebruiken bij de keuze van een thema om te kijken of het zich ervoor leent om de diepgang in te gaan. Daarnaast kan de kwaliteit van rollenspel bij de kinderen worden verhoogd wanneer de professional de vijf didactische impulsen op de juiste manier inzet. Het onder de knie krijgen van deze didactiek is niet alleen noodzakelijk binnen het onderwerp van dit onderzoek, maar zal ook een positief effect hebben op de spelbegeleiding in de speelomgeving binnen. Een studiedag zou zich hiervoor kunnen lenen.

Het onderzoeken van de betrokkenheid bij de kinderen had van betekenis kunnen zijn binnen dit onderzoek. Het zou zinvol zijn om te meten wanneer kinderen betrokken spelen, bijvoorbeeld door het inzetten van een specifieke impuls of het gebruik van bepaalde

materialen. Echter was het doel van het onderzoek om een tool te ontwerpen voor de leerkrachten waarmee zij thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving op gang kunnen brengen. Dit is de reden dat het onderdeel betrokkenheid niet is onderzocht.

5.4 Borging van het ontwerp in de organisatie

In de laatste bijeenkomst van de focusgroep is de borging van het ontwerp in de beroepspraktijk besproken (bijlage G, bijeenkomst 8). Een deel van de kwaliteitskaart is onderzocht middels een try-out met behulp van de videocamera. Er kan niet geconcludeerd worden dat het gehele ontwerp in de praktijk daadwerkelijk tot het beoogde effect zal leiden. Het is daarom van belang om implementatie activiteiten te agenderen voor het nieuwe schooljaar. In de eerste 10 weken van het schooljaar 2020-2021 zal de kwaliteitskaart een vast onderdeel zijn bij het voorbereiden van thema's. De leerkrachten gaan tijdens het ontwerpen van het thema het aanbod in de buitenspeelomgeving baseren op de kwaliteitskaart. De kwaliteitskaart zal daarnaast worden geplastificeerd en buiten worden opgehangen zodat leerkrachten er actief mee kunnen werken. Na deze periode zal in een reeks bouwvergaderingen de bruikbaarheid van het ontwerp worden besproken en indien nodig worden aangepast.

Binnen dit onderzoek had ik een aantal rollen waaronder die van 'change agent' oftewel veranderkundige. In het proces heb ik pieken en dalen gekend, welke beschreven in een reflectieverslag (bijlage O). Mijn rol als change agent zal ook van belang zijn na afloop van dit onderzoek, omdat het derde prototype een voorlopig eindproduct is.

Literatuurlijst

Andriessen, D., Onstenk, J., Delnooz, P., Smeijsters, H., & Peij, S. (2010). *Gedragscode praktijkgericht onderzoek voor het hbo. Gedragscode voor het voorbereiden en uitvoeren van praktijkgericht onderzoek binnen het Hoger Beroepsonderwijs in Nederland*. HBO raad vereniging van hogescholen.

Beets Kessens, A. (2013). Opbrengstgericht werken met jonge kinderen. Investeren in spel en spelen. *HJK*, 4-7. Geraadpleegd op 26 oktober 2019, van <https://www.hjk-online.nl/wp-content/uploads/Archief/HJK/Artikelen/2013/40-09%20mei%202013/jrg40-mei2013-Beets-Kessens-Investereninspelenspelen.pdf>

Beets Kessens, A. (2015). Spelen is leren met hoofd, hart en handen. Stimuleren van de cognitieve ontwikkeling. *HJK*, 4-7. Geraadpleegd op 18 november 2020, van <https://www.hjk-online.nl/wp-content/uploads/Archief/HJK/Artikelen/2015/43-01%20september%202015/43-01%20Beets%20Kessens-hoofd.pdf>

Borren, B. (2017). Spelen met zeer moeilijk lerende kinderen. De hoek in! *HJK*, 16-19. Geraadpleegd op 12 december 2019 van <https://www.hjk-online.nl/wp-content/uploads/Archief/HJK/Artikelen/2017/44-10%20juni%202017/44-10%20Borren-hoek.pdf>

Caminada, G. (2005). Buitenspel en begeleiding. Hoe vrij willen we het buitenspel? *HJK*, 301-303. Geraadpleegd op 26 oktober 2019, van <https://www.hjk-online.nl/wp-content/uploads/Archief/HJK/Artikelen/2005/Nr10-Juni2005/jrg32-juni2005-Caminada-Buitenspelenbegeleiding-Hoevrijwillenwehetbuitenspel.pdf>

Caminada, G. (2009). Buiten spelen en leren. *HJK*, 26-29. Geraadpleegd op 26 oktober 2019, van [https://www.hjk-online.nl/wp-content/uploads/Archief/HJK/Artikelen/2009/36-06%20\(februari%202009\)/jrg36_nr6_februari2009_G._Caminada_Buiten_spelen_en_leren_pag_26_29.pdf](https://www.hjk-online.nl/wp-content/uploads/Archief/HJK/Artikelen/2009/36-06%20(februari%202009)/jrg36_nr6_februari2009_G._Caminada_Buiten_spelen_en_leren_pag_26_29.pdf)

Caminada, G. (2015). Spelstimulering op de speelplaats. Allemaal spelen met plezier. *HJK*, 4-7. Geraadpleegd op 26 oktober, 2020, van <https://www.hjk-online.nl/wp-content/uploads/Archief/HJK/Artikelen/2015/42-07%20maart%202015/42-07%20Caminada-Spelen.pdf>

Caminada, G., & Leenders, L. (2016). *Buitenspelen in het zonnetje. De speelplaats als krachtige leeromgeving*. Nijmegen: Yvonne Leenders.

Campbell, H. (2013). *Landscape and child development. A Design Guide for Early Years-Kindergarten Play-Learning Environments*. Toronto: Evergreen.

Canva.(2020, 1 maart). Geraadpleegd op 1 maart 2020, van <https://www.canva.com/folder/all-designs>

De Haan, D. (2012). *Verkennen, Verbinden, Verrijken: didactiek voor een goede interactie met jonge kinderen*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam i.s.m. De Activiteit, CED-groep, CITO en Nederlands Jeugd Instituut.

De Lange, R., Schuman, H., & Montesano Montessori, N. (2018). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

De Wilde, J. (2016). Leer kleuters wat ze nog niet kennen. Thema's: aansluiten bij de leefwereld? *HJK*, 4-6. Geraadpleegd op 8 december 2019, van <https://www.hjk-online.nl/wp-content/uploads/Archief/HJK/Artikelen/2016/44-04%20december%202016/44-04%20De%20Wilde-thema.pdf>

Dobber, M., & van Oers, B. (2018). *Spelen en leren op school*. Assen, Nederland: Koninklijke Van Gorcum.

Elenbaas van Ommen, A., & Hofmeijer, T. (2018). Belang van spelontwikkeling. Zet spel op de kaart. *HJK*, 28-30. Geraadpleegd op 26 oktober 2019, van <https://www.hjk-online.nl/wp-content/uploads/Archief/HJK/Artikelen/2018/45-08%20april%202018/45-08%20Elenbaas-spel.pdf>

Enckevort, N. (2014). Hoe richt je het schoolplein rijk in? Praktische tips voor een stimulerende speelleeromgeving. *HJK*, 12-15. Geraadpleegd op 14 december 2019, van <https://www.hjk-online.nl/wp-content/uploads/Archief/HJK/Artikelen/2014/42-04%20december%202014/42-04%20vanEnckevort-Schoolplein.pdf>

Ensberg-Kleijkers, D. (2018). Jaarverslag 2018. Geraadpleegd op 15 januari 2020, van <https://jantjebeton.nl/uploads/images/Jaarverslag%202018.pdf>

Florquin, V., & Bertrands, E. (2017). *Speelkriebels voor kleuters*. Den Haag: Acco Leuven.

Janssen-Vos, F. (1996). *Project onderbouw. Leiding/begeleiding van de leerkracht en keuzevrijheid van kinderen. Negen-velden-schema*. Utrecht: APS.

Janssen-Vos, F. (2009). *Spel en ontwikkeling. Spelen en leren in de onderbouw*. Assen: Koninklijke van Gorcum.

Janssen-Vos, F., & Van der Meer, L. (2017). *Basisontwikkeling voor peuters en de onderbouw*. Assen: Koninklijke van Gorcum.

Kerpel, A. (2014). *Handelingsgericht werken*. Geraadpleegd op 18 februari 2020, van <https://wij-leren.nl/hgw-handelingsgericht-werken.php>

Mulder, M. & Houtsma, S. (2016). Buiten rekenen. We gaan op reis...Spelenderwijs werken aan rekendoelen. *Volgens Bartjens*, 35 (5), 22-25.

Murre, J. (2010). *Rise and decline of Verbal and Visuo-spatial Memory*. Universiteit van Amsterdam.

Nellestijn, B. & Janssen-Vos, F. (2005). *Het materialenboek. Een rijke leeromgeving in de onderbouw*. Assen: Koninklijke van Gorcum.

Pompert, B. (2014). *Werken met de 5 didactische impulsen in groep 5-6*. Geraadpleegd op 25 maart 2020, van <https://wij-leren.nl/5-didactische-impulsen-ogo.php>

Pompert, B. (2016). Brainstormen met de matrix. *Tijdschrift Zone voor spelend en onderzoekend leren*, 15 (3), 16-17. Assen: Koninklijke van Gorcum.

Singer, E. & De Haan, D. (2013). *Speels, liefdevol en vakkundig. Theorie over ontwikkeling, opvoeding en educatie van jonge kinderen*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Tovey, H. (2010). *Playing outdoors. Spaces and places, risk and challenge*. Maidenhead: McGraw-Hill Open University Press.

Tovey, H. (2011). *Laat ze buiten spelen. Pleidooi voor gezonde risico's*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

Van den Berg, E., & Kouwenhoven, W. (2008). Ontwerponderzoek in vogelvlucht. *Tijdschrift voor lerarenopleiders*, 20-26.

Van der Donk, C., & Van Lanen, B. (2016). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

VHJK (2017). *Kwaliteitskaart voor spel. Spel op de kaart*. Geraadpleegd op 9 januari 2020, van http://www.versterkhetjongekind.nl/pathtoimg.php?id=3508&image=spelkaart_laatste_versie_maart.pdf

BIJLAGEN

Nanda van Bijnen

Studentnummer: 2381931

Master Educational Needs

Begeleid door: Aleid Beets Kessens

Datum: 07-05-2020

Praktijkgericht ontwerponderzoek 2019-2020

Inhoudsopgave

Bijlage A: Hulpvragen bij ontwerpen.....	2
Bijlage B: Begeleidingsrollen	3
Bijlage C: Kwaliteitskaart spel (VHJK, 2017)	4
Bijlage D: Faseringen onderzoek	5
Bijlage E: Methodieken per deelvraag	7
Bijlage F: AVG formulier	8
Bijlage G: Verslaglegging focusgroepen	10
Bijeenkomst 1:.....	10
Bijeenkomst 2:.....	12
Bijeenkomst 3:.....	14
Bijeenkomst 4:.....	15
Bijeenkomst 5:.....	16
Bijeenkomst 6:.....	17
Bijeenkomst 7:.....	18
Bijeenkomst 8:.....	21
Bijlage H: Prototype 1.....	22
Bijlage I: Vijf didactische impulsen	23
Bijlage J: Prototype 2	24
Bijlage K: Prototype 3	25
Bijlage L: Kijkwijzer observeren 5 didactische impulsen	26
Bijlage M: Kijkwijzers observatie 1	28
Bijlage N: Kijkwijzers observatie 2	35
Bijlage O: Reflectie op het proces als professional	44

Bijlage A: Hulpvragen bij ontwerpen

Hulpvragen bij het ontwerpen van een thema (Janssen-Vos, 2009):

- Welk thema kies ik en welke invulling kan hieraan gegeven worden?
- Welke betekenis denk je dat de kinderen geven aan dit thema?
- Welke spelactiviteiten kunnen daarin een plaats krijgen?
- Welke andere activiteiten en materialen of middelen kan ik gebruiken?
- Welke bedoelingen heb jij, leerkracht, er precies mee?
- Hoe wil je beginnen?

Bijlage B: Begeleidingsrollen

Begeleidingsrollen van Singer en De Haan (2013):

	Toeschouwer	Toneelmeester/ souffleur	Speelmaatje	Spelleider	instructeur
Actie	Observeert, moedigt aan	Bereidt voor, doet voor, geeft suggesties, draagt inhoud aan	Volgt actie van kind en stuurt subtiel	Neemt voortouw	Instrueert
Houding	Kijkend, waarderend	Adviserend, organiserend	Gelijkwaardige partner, ondergeschikte rol	Stimulerend	Juf, meester
Initiatief	Kinderen	Professional	Balans kinderen en professional	Professional	Professional
Taalgebruik	Aanmoedigend beschrijvend en benoemend: <i>Je bent aan het eten maken</i>	Structurerend, dirigerend: <i>Ga papa maar beter maken</i> Mededelend: <i>Daar hangt ook nog een soeplepel</i>	Handelings-begeleidend: <i>Even mijn baby in mijn buik luisteren</i> Vragend: <i>Mag ik ook nog beetje?</i>	Handelings-begeleidend: <i>Even aan het schroefje draaien</i> Vragend: <i>Wil je een kopje thee?</i> Regisserend van binnenuit: <i>We gaan eten</i> Mededelend: <i>Ik lust wel een taartje</i>	Vragend: <i>Wat is dat?</i> Mededelend, uitleg: <i>Dat is een komkommer</i> Directief: <i>Geef hem eens terug</i>
Aanspreek-vorm	Jij, jullie	Jij, jullie	Wij, ik	Wij, ik	Onpersoonlijk jij, jullie

Bijlage C: Kwaliteitskaart spel (VHJK, 2017)

Versterk het jonge kind

KWALITEITSKAART VOOR SPEL

SPEL OP DE KAART

Iedere professional die werkzaam is in de voor- en vroegschoolse periode weet dat spel een cruciaal middel is voor jonge kinderen om tot ontwikkeling te komen. Jonge kinderen ontwikkelen zich al spelenderwijs. Voor deze ontwikkeling is het belangrijk dat dit spel zich verdiept, omdat er dan kansen zijn op fundamentele leerprocessen. Vanuit het onderzoeksrapport Leseman/ Henrichs 2015 worden er t.a.v. spel aanbevelingen gedaan op het niveau van de professional, van de organisatie en van de gemeente. Een van de aandachtspunten voor de professional is bijvoorbeeld het inzetten van begeleid (vrij) spel (zie ook Singer 2013) als een gericht moment om te leren. Tijdens spel is betrokkenheid van kinderen vaak erg groot, en daar kan de professional slim gebruik van maken. Door tijdens de betekenisvolle context van spel actief nieuwe kennis aan te bieden, kan de professional deze nieuwe kennis gemakkelijk koppelen aan handelingen, aan voorwerpen, en aan het dagelijks leven van kinderen. Door aan te sluiten bij het spel dat kinderen initiëren wordt als vanzelf aangesloten bij het perspectief van het kind, wordt de kans op grote gemeenschappelijke betrokkenheid geoptimaliseerd, en wordt de autonomie van de kinderen vergroot. Doordat zij hun eigen spel kunnen organiseren, verrijkt door de professional, is sprake van het beste van twee werelden. De kwaliteit van het spel aanbod en de spelbegeleiding valt of staat met de houding, initiatief en begeleiding van de professional. Die doet er toe!

Voor boeiende praktijkvoorbeelden verwijzen wij graag naar de site: www.taai-in-spel.nl en voor de inhoud van een berekend aanbod naar de site: jongekind.slo.nl

Het netwerk 'Spel & Spelontwikkeling Versterk Het Jonge Kind' heeft speciaal voor kindercentra en basisonderwijs een kwaliteitskaart 'Spel op de kaart' ontwikkeld. 'Spel op de kaart' geeft in één oogopslag weer waar het om draait bij spel en spelen en is goed te gebruiken om binnen de eigen organisatie de gesprekken over spel op gang te brengen, de visie op spel te ontwikkelen of bijvoorbeeld de kwaliteit van spel te bepalen. Hierbij is het essentieel dat professionals keuzes maken op basis van de juiste kennis en informatie. Hoe is de kwaliteit van spel in uw organisatie? Zet spel op de kaart en neem samen met een van de adviseurs uit het netwerk uw eigen organisatie onder de loep! Op de achterkant van deze spelkaart vindt u meer informatie over de netwerkleden. De collega's van het netwerk helpen u hier graag verder mee!

Welke kennis heeft de professional?											
Spelontwikkeling 2 - 7 jaar www.haast.nl/download/spelontwikkeling											
	2	2,6	3	3,6	4	4,6	5	5,6	6	6,6	7
Speelt naast andere kinderen (eigen spel)	Speelt hetzelfde spel naast een ander kind.	Speelt naast elkaar, soms samen bijv. met rijdend materiaal.	Speelt eenvoudige spelletjes o.l.v. volwassenen.	Speelt regelmatig met andere kinderen maar houdt zich nog niet aan de regels.	Speelt regelmatig met andere kinderen maar houdt zich niet aan de regels.	Speelt regelmatig met andere kinderen maar houdt zich niet aan de regels.	Speelt regelmatig met andere kinderen maar houdt zich niet aan de regels.	Speelt regelmatig met andere kinderen maar houdt zich niet aan de regels.	Speelt regelmatig met andere kinderen maar houdt zich niet aan de regels.	Speelt regelmatig met andere kinderen maar houdt zich niet aan de regels.	Speelt regelmatig met andere kinderen maar houdt zich niet aan de regels.
Oefenspel: bijvoorbeeld blokken stapelen.	Imitatiespel: nadenken van gedrag van volwassenen, bijv. roeren in een pot is koken.	Imitatiespel: nadenken van gedrag van volwassenen, bijv. roeren in een pot is koken.	Imitatiespel: nadenken van gedrag van volwassenen, bijv. roeren in een pot is koken.	Imitatiespel: nadenken van gedrag van volwassenen, bijv. roeren in een pot is koken.	Imitatiespel: nadenken van gedrag van volwassenen, bijv. roeren in een pot is koken.	Imitatiespel: nadenken van gedrag van volwassenen, bijv. roeren in een pot is koken.	Imitatiespel: nadenken van gedrag van volwassenen, bijv. roeren in een pot is koken.	Imitatiespel: nadenken van gedrag van volwassenen, bijv. roeren in een pot is koken.	Imitatiespel: nadenken van gedrag van volwassenen, bijv. roeren in een pot is koken.	Imitatiespel: nadenken van gedrag van volwassenen, bijv. roeren in een pot is koken.	Imitatiespel: nadenken van gedrag van volwassenen, bijv. roeren in een pot is koken.
Manipulerend spel met vormlose materialen als zand en water.	Manipulerend spel met vormlose materialen als zand en water.	Manipulerend spel met vormlose materialen als zand en water.	Manipulerend spel met vormlose materialen als zand en water.	Manipulerend spel met vormlose materialen als zand en water.	Manipulerend spel met vormlose materialen als zand en water.	Manipulerend spel met vormlose materialen als zand en water.	Manipulerend spel met vormlose materialen als zand en water.	Manipulerend spel met vormlose materialen als zand en water.	Manipulerend spel met vormlose materialen als zand en water.	Manipulerend spel met vormlose materialen als zand en water.	Manipulerend spel met vormlose materialen als zand en water.

Welke vaardigheden heeft de professional?

Pedagogisch handelen
Het pedagogisch handelen van de professional is respectvol.
De professional hanteert duidelijke pedagogische gedragsgrenzen.

Educatief handelen
De professional stimuleert actieve betrokkenheid van de kinderen.
De professional verrijkt het spelen en werken.
De professional bevordert de interactie met en tussen de kinderen.
De professional bevordert de ontwikkeling van aanpakgedrag (strategieën) bij de kinderen.
Het gedrag van de professional met de kinderen is responsief.
De professional stimuleert de sociale vaardigheden en competenties van de kinderen.
De professional stimuleert de zelfstandigheid van de kinderen.

Hoe faciliteert de professional?

Speelleeromgeving binnen/buiten

De inrichting van de ruimte is aantrekkelijk, uitdagend en spel- en taaluitlokkend.

De leidster/leerkracht heeft een rijke speelleeromgeving gecreëerd met veel verschillende levenszichten en open materialen waarmee kinderen ontdekkingen kunnen doen en hun spel een eigen inhoud kunnen geven.

De basishoeken zijn aanwezig in de groepsruimte: huishoek, bouwhoek, constructiehoek, leeshoek, knutselhoek/atelier, water-/zandtafel, ontdekhoek, thematafel/hoek en voor kleuters de taal- en denkhoek. Deze sluiten aan bij de beleevingswereld van de kinderen.

In de ontdekhoek is aandacht voor o.a. meten, wegen, vergelijken c.q. de rekenwiskundige ontwikkeling. Naast de basishoeken zijn er wisselende hoeken.

Het thema is herkenbaar doorgevoerd in alle basishoeken. Het aantal tafels en stoelen is beperkt en de fysieke ruimte wordt benut voor vrij spelen op de grond.

Er is een hoek waar kinderen zich in kunnen terugtrekken om tot rust te komen.

De ruimte is ingericht met materialen die ontluikende en beginnende geletterdheid en gecijferdheid uitlokken (aanwezig zijn: een letterboek/muur, themawoorden en/of labels op ooghoogte, boeken en teken- en schrijfmateriaal passend bij het thema/interesses van kinderen, een ontdekhoek met verzamelingen die geteld, geordend en gemeten kunnen worden zoals bijvoorbeeld munten, knopen, natuurmaterialen en gekleurde blokken in verschillende maten). De buitenruimte daagt uit tot fantasiespel, ontdekken leren en geeft mogelijkheden voor sensopatisch spel, ontwikkeling van de grote motoriek en de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Wat ziet de professional?

Spelvormen Vermeer	Samenspel Parten
Sensopatisch spel ontdekken, voelen, zintuigen inzetten	Solitaire spel (geconcentreerd alleen)
Hanterend spel onderzoeken, effectspel, oefenspel, doen alsof	Parallelspeel (naast elkaar) en solitaire
Esthetisch spel ordening aanbrengen, iets moois maken	Parallelspeel, associatief spel (met momenten samen) coöperatief spel (samen in overleg) en solitaire
Verbeeldend spel rollenspel in een eigen wereld, spelen wat je hebt meegemaakt en wat je zou willen meemaken	Associatief spel (met momenten samen) coöperatief spel (samen in overleg) en solitaire

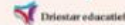
Wat doet de professional?

Kenmerken van begeleidingsrollen die professionals kunnen spelen in 'doen alsof'

	Toeshouwer	Toneelmeester	Speelmaatje	Spelleider	Instructeur
Actie	Observeert, moedigt aan	Bereidt voor, doet voor, geeft suggesties. Draagt inhoud aan.	Volgt actie van kind en stuurt subtiel	Neemt voortouw	Instrueert
Houding	Kijnd, warmemend	Adviserend, organiserend	Gelijwaardige partner, ondergeschikte rol	Stimulerend	Juf/meester
Initiatief	Kinderen	Professional	Balans kinderen en professionals	Professional	Professional
Taalgebruik	Aanmoedigend, beschrijvend: Je bent aan het eten maken	Structureren, dirigerend: ga papa maar beter maken. Mededelend: Daar hangt ook nog een soepkelp.	Handelingsbegeleidend: Even mijn baby in mijn buik luisteren. Vragend: Mag ik ook nog een beetje?	Handelingsbegeleidend: Even aan het schroefje draaien Vragend: Wil je een kopje thee? Registerend van binnenuit: We gaan eten Mededelend: Ik lust wel soep	Vragend: Wat is dat? Mededelend, uitleg: dat is een komkommer Directief: geef hem eens terug
Aanspreekvorm	Jij/Julie	Jij/Julie	Wij/Ik	Wij/Ik	Onpersoonlijk Jij/Julie

Driestar onderwijsadvies

Bijlage D: Faseringen onderzoek

Actie	Doel	Hoe (dataverzameling)	Wanneer	Deelnemers
Vooronderzoek				
Behoefteanalyse	Vaststellen van de huidige en gewenste situatie. Probleemstelling formuleren.	Focusgroep	September - 2019	Onderzoeker, onderbouwleerkrachten en internbegeleider
Contextanalyse	Context van het probleem in kaart brengen.	Focusgroep	September – oktober 2019	Onderzoeker, onderbouwleerkrachten en internbegeleider
Literatuuronderzoek	Expliciteren theoretische basis en definiëren kernbegrippen.	Verschillende boeken en artikelen.	Oktober 2019 – Januari 2020	Onderzoeker, onderzoeksbegeleider en critical friends voor feedback
Inspirerend voorbeeld	Keuze maken voor een ontwerpvorm.	Literatuur	Januari 2020	Onderzoeker en studiebegeleider
Ontwerpcriteria vaststellen	Richtlijnen en criteria vaststellen voor het gewenste product.	Focusgroep	Begin Januari 2020	Onderzoeker, onderbouwleerkrachten en internbegeleider
Ontwerpfase				
Eerste prototype	Eerste opzet van product ontwerpen en bekritisieren met betrokkenen.	Focusgroep Literatuuronderzoek	Eind Januari 2020	Onderzoeker, onderbouwleerkrachten en internbegeleider
Tweede prototype	Tweede opzet van product ontwerpen en bekritisieren met betrokkenen.	Focusgroep Literatuuronderzoek	Februari 2020	Onderzoeker, onderbouwleerkrachten en internbegeleider
Laatste opzet	Derde opzet van het product ontwerpen en try out	Focusgroep Literatuuronderzoek Observaties met behulp van de videocamera	Begin Maart 2020	Onderzoeker, onderbouwleerkrachten en internbegeleider

Evaluatiefase				
Evaluatie voorlopig eindproduct	Gegevens uit de observaties bespreken en conclusies trekken.	Focusgroep	Half Maart 2020	Onderzoeker, onderbouwleerkrachten en internbegeleider
Borgen ontwerp in organisatie	Werkwijze vastleggen en bespreken waarborging in de praktijk.	Focusgroep	April 2020	Onderzoeker, onderbouwleerkrachten en internbegeleider

Bijlage E: Methodieken per deelvraag

Methodiek → ↓ Deelvraag	Literatuuronderzoek	Focusgroep	Observeren met behulp van de videocamera
1 Aan welke voorwaarden moet een thema in de buitenspeelomgeving voldoen om thematisch rollenspel mogelijk te maken?	X	X	
2 Aan welke voorwaarden moet de speelleeromgeving buiten voldoen om thematisch rollenspel op gang te brengen?	X	X	
3 Wat hebben NT-2 kinderen extra nodig van de leerkracht om aan thematisch rollenspel deel te kunnen (blijven) nemen?	X	X	
4 Welke begeleidingstechniek(en) moet de leerkracht inzetten om het thematisch rollenspel buiten op gang te brengen en houden?	X	X	X

Bijlage F: AVG formulier

Beste ouder(s)/verzorger(s),

Voor mijn studie Master Educational Needs wil ik graag video- en andere beeldopnamen maken van onderwijssituaties in de groep van uw kind en de begeleiding van de leerkracht tijdens speelmomenten op het schoolplein. Hiervoor vraag ik uw toestemming.

Gelieve dit formulier in te leveren vóór donderdag 20 februari.

Conform de normen die de AVG stelt, leg ik u uit wat er met het beeldmateriaal gebeurt:

Doel van verwerking

Mijn doel is het ondersteunen en aantonen van mijn studievorderingen in toetsproducten door middel van beeldmateriaal.

Toegang

Het beeldmateriaal wordt gebruikt in mijn verslagen. Alleen de aan mij toegewezen docenten hebben toegang. Het beeldmateriaal wordt eveneens gebruikt (alleen inzien) tijdens lessen of interviews met andere studenten. De foto- en filmbestanden worden nooit gedeeld met medestudenten.

Periode

Het verkregen beeldmateriaal zal gebruikt worden tijdens mijn opleiding. Na het afronden van de opleiding wordt het beeldmateriaal bewaard voor een maximale periode van 2 jaren. Het beeldmateriaal wordt daarna verwijderd.

Hopelijk bent u voldoende op te hoogte gebracht.

Mocht u nog vragen hebben dan kunt u contact opnemen.

Met vriendelijke groeten,
Nanda van Bijnen
Groepsleerkracht groep 1-2C

Verzoek om toestemming voor het gebruik van beeldmateriaal voor de studie van groepsleerkracht Nanda van Bijnen.

☐ Ja, ik geef toestemming

☐ Nee, ik geef geen toestemming

De ouder(s)/verzorger(s) van _____ (naam leerling)

_____
Handtekening ouder/verzorger

_____
Handtekening ouder/verzorger

Datum van ondertekenen: _____

Bijlage G: Verslaglegging focusgroepen

Bijeenkomst 1:

	Bijeenkomst 1
Datum	September 2019
Betrokkenen	Leerkracht A, B, C, intern begeleider en onderzoeker
Reden/ doel van de bijeenkomst	-Behoeften- en contextanalyse -Bespreken gedragsregels tijdens het doen van onderzoek
Samenvatting van het gesprek	De onderzoeker start de focusgroep bijeenkomst met het benoemen van het doel. Vandaag gaan we gezamenlijk richting geven aan het onderzoek, waar lopen we het meest tegenaan tijdens buitenspel. Hebben we hier een probleem of een aanpak die verbeterd kan worden? De intern begeleider komt al snel met een praktijkvoorbeeld van het thema gezondheid: "Tijdens het thema wordt er in de speelomgeving binnen spel geobserveerd waarbij de kinderen taal binnen het thema gebruiken. Thematisch rollenspel wordt hier actief gespeeld. Buiten is dit niet het geval. We reiken als leerkrachten hier ook geen materialen aan die dit type spel uitlokken. Wanneer we kleine spelelementen aanreiken, zoals de fiets voorzien van een kruis, zal er sneller binnen het thema worden gespeeld. We merkten toen we dit deden, de woorden van de methode LOGO300 die we hebben aangeleerd (het woord ambulance) werden geconsolideerd in het spel. Onze populatie kinderen heeft meer nodig dan een school W. of S. binnen ons cluster. Het gaat minder vanzelf. Voornamelijk NT2 kinderen hebben deze extra zetjes nodig om tot spel te komen waarbij zij gedwongen worden de Nederlandse taal te spreken." De andere leerkrachten sluiten zich hierbij aan en laten blijken het een interessant onderwerp te vinden voor een onderzoek. Zij zijn van mening dat we in de speelleeromgeving binnen sinds de invoering van OGO kwalitatief verbeterd zijn in het vormgeven van onderwijs. Leerkracht B geeft aan dat zij het belangrijk vindt dat het onderzoek uitgevoerd kan worden zonder al te veel tijdsinvestering. Deze leerkracht werkt inmiddels

	5 jaar in de kleuterbouw en geeft aan veel veranderingen in een hoog tempo te hebben doorgevoerd de afgelopen jaren. Zij ervaart dit als onprettig. Leerkracht A vindt het ook belangrijk om zonder al te veel tijdsinvestering deel te nemen aan het onderzoek, omdat zij zelf een studie volgt naast haar baan en hier ook opdrachten voor moet uitvoeren. Leerkracht C is nieuw in de kleuterbouw en geeft aan het allemaal op haar af te laten komen. Ze heeft de afgelopen jaren in de bovenbouw gewerkt en geeft aan relatief weinig van het huidige kleuteronderwijs te weten. Er is besloten om het onderzoek te starten naar thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving. Alle leerkrachten merken op dat de begeleiding bij NT2 kinderen intensiever verloopt dan bij autochtone kinderen. Het onderzoek zal als doelgroep NT2 kinderen aanhouden. Graag ontvangen de leerkrachten informatie over de beste begeleiding bij deze groep kinderen.
Afspraken/ evaluatie	Tijdens het doen van onderzoek zullen de volgende gedragsregels nageleefd: - Professioneel en maatschappelijk belang: de keuze van het onderzoek is nu tot stand gekomen door een behoeften- en contextanalyse. Mocht het zo zijn dat er nog dingen te binnen schieten na de bijeenkomst van de focusgroep, benoem het gerust. Ik zal het ook meenemen in de volgende bijeenkomst van de focusgroep. In de loop van het onderzoek zal ik ook in de focusgroep bijeenkomsten relevante kennis met jullie delen. - Respect: de privacy van alle participanten zal worden gerespecteerd. De namen van de participanten zullen niet worden gerapporteerd. Mogelijk zal binnen het onderzoek gekozen worden voor een methodiek waarbij videobeelden worden opgenomen. Hierbij zal tijdig een AVG formulier aan ouders worden overhandigd. - Zorgvuldigheid: tijdens de focusgroepbijeenkomsten zal ik aantekeningen maken en afsluiten met een samenvatting waarin ik de hoofdpunten herhaal. Vul hierbij ook gerust aan.

	- Integriteit: de verzamelde data zullen enkel voor dit onderzoek worden gebruikt. - Verantwoording keuzes en gedrag: tijdens het onderzoek probeer ik jullie zoveel mogelijk op de hoogte te houden van belangrijke keuzes en deze te verantwoorden. Graag ontvang ik tijdens het hele onderzoek feedback en input zodat het onderzoek van ons samen wordt.

Bijeenkomst 2:

	Bijeenkomst 2
Datum	Begin Januari 2020
Betrokkenen	Leerkracht A, B, C, intern begeleider en onderzoeker
Reden/ doel van de bijeenkomst	Delen kennis uit literatuuronderzoek Type onderzoek kenbaar maken Ontwerpcriteria
Samenvatting van het gesprek	De bijeenkomst wordt gestart met het benoemen van het doel. Deze bijeenkomst wordt kennis gedeeld over het onderwerp, het type onderzoek kenbaar gemaakt en gezamenlijk de ontwerpcriteria geformuleerd. De onderzoeker deelt de volgende kennis uit het literatuuronderzoek en licht deze mondeling toe: • Drie V's en begeleidingsrollen (Singer & De Haan, 2013). • Speelbehoeften NT2 kinderen (Caminada & Leenders, 2016). • Keuze van een thema (Janssen-Vos, 2009). • Kennis van de professional (Janssen-Vos, 2009). • Speelleeromgeving (Caminada & Leenders, 2016). Naar aanleiding van de behoeften van de leerkrachten, welke in de vorige focusgroep zijn besproken, is gekozen voor een ontwerponderzoek. Er wordt een tool gemaakt die de leerkracht ondersteunt in het op gang brengen van thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving. Hierbij zullen een aantal ontwerpcriteria moeten worden gevormd. De ontwerpcriteria zijn ingedeeld in 4 categorieën:

	A. Kenmerken doelgroep B. Kenmerken van de leraar C. Organisatorische kenmerken D. Pedagogisch, (vak)didactische en inhoudelijke kenmerken. De volgende criteria zijn geformuleerd: A <i>Het ontwerp dient gerichte actiepunten voor de leerkracht te bevatten welke thematisch rollenspel bij NT2 leerlingen uit groep 1-2 tijdens buitenspel op gang brengt.</i> B1 <i>Het ontwerp dient in de toekomst makkelijk (zonder teveel toelichting) door nieuwe collega's te kunnen worden ingezet.</i> B2 <i>Het ontwerp moet weergeven waar de keuze van een thema op wordt gebaseerd.</i> C1 <i>Het ontwerp dient met een beperkte tijdsinvestering ingezet te kunnen worden.</i> C2 <i>Het ontwerp moet weergeven welke speelzones en materialen van belang zijn bij het op gang brengen van thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving.</i> D1 <i>Het ontwerp dient aan te sluiten bij de visie van het kleuteronderwijs gebaseerd op de principes van OGO.</i> D2 <i>Het ontwerp dient de theoretische achtergrond te koppelen aan het praktische handelen.</i>
Afspraken/ evaluatie	-

Bijeenkomst 3:

	Bijeenkomst 3
Datum	Eind Januari 2020
Betrokkenen	Leerkracht A, B, C, intern begeleider en onderzoeker
Reden/ doel van de bijeenkomst	Verantwoording vormgeving ontwerp (inspirerend voorbeeld) Bekritisieren eerste prototype
Samenvatting van het gesprek	Er wordt gestart met het doel van de bijeenkomst: verantwoorden van de vormgeving voor het ontwerp en het bekritisieren van het eerste prototype. De keuze voor een ontwerp is gebaseerd op het ontwerp van een bestaande kwaliteitskaart over spel van VHJK (2017). Het eerste prototype is tot stand gekomen door het literatuuronderzoek welke informatie in de vorige bijeenkomst is gedeeld. De leerkrachten geven de volgende feedback: - Om het overzichtelijker te maken van links naar rechts werken, nu niet duidelijk wat het meest van belang is. - Drie V's zijn niet bekend, is er een didactiek welke aansluit bij ons Handelings Gericht Werken? Iets concreters? ➔ De onderzoeker draagt de didactiek van de vijf impulsen aan. Deze didactiek wordt toegelicht a.d.h.v. het hoofdstuk uit het boek van Janssen-Vos & Van der Meer (2017). Dit vinden de leerkrachten passender. Dit sluit beter aan bij het handelingsgericht werken en heeft concreet als stap oriënteren en reflecteren. Min of meer zijn de drie V's hierin verwerkt, vinden de leerkrachten. - De tekst in het kader 'kennis' is nu te algemeen. Verder toespitsen op specifiek het rollenspel. - Zo min mogelijk tekst, alleen het meest relevante weergeven. Discussie over de doelgroep bij gebruik van de kaart: In het vooronderzoek werd duidelijk dat NT2 kinderen veel baat hebben bij thematisch rollenspel. De leerkrachten gingen er dan ook vanuit dat de kaart alleen voor het begeleiden van NT2 kinderen is bedoeld. Hier heeft de onderzoeker, na literatuurstudie, een opmerking over:

	“Binnen de ontwikkelingsgerichte benadering van onderwijs is het van belang dat alle kinderen kansen krijgen om zich te ontwikkelen. Het rollenspel is niet enkel van belang bij NT2 kinderen, maar ook bij autochtone kinderen om binnen spel meer kennis op te kunnen doen.” De leerkrachten zijn het eens met de verandering van de doelgroep, namelijk voor alle kinderen. Zij geven wel aan dat het belangrijk blijft om te definiëren hoe je NT2 kinderen begeleid in hun spel. Welke tips kan de leerkracht gebruiken bij deze begeleiding, dit zien zij graag terug in het ontwerp.
Afspraken/ evaluatie	- De opbouw van de kwaliteitskaart wordt aangepast. - De doelgroep is aangepast, niet enkel voor NT2 kinderen, maar wel specifieke tips voor de begeleiding van deze kinderen op de kaart blijven weergeven. - Criteria toevoegen: materialen moeten weerbestendig zijn. - Andere (begeleidings)didactiek: vijf didactische impulsen. - Informatie onder het kopje ‘kennis’ toespitsen op rollenspel.

Bijeenkomst 4:

	Bijeenkomst 4
Datum	Februari 2020
Betrokkenen	Leerkracht A, B, C, intern begeleider en onderzoeker
Reden/ doel van de bijeenkomst	Bekritisieren tweede prototype
Samenvatting van het gesprek	Er wordt gestart met het doel van de bijeenkomst: het bekritisieren van het tweede prototype. De leerkrachten geven de volgende feedback op het tweede prototype: - De volgorde van de kaart is nog niet helemaal duidelijk. Een tip om verticaal te werken in een staand bestand. De volgende volgorde hierbij aanhouden: 1. Keuze van een thema 2. Faciliteren (speelzones en materialen) 3. Kennis van de professional

	4. Didactiek 5. NT2 kinderen (speelbehoeften) - Het gebruik van pictogrammen en minder woorden zorgt ervoor dat het snelle wordt opgenomen in de hersenen. Canva.com is een handig programma op het ontwerp te maken. - Hier ook weer zo min mogelijk tekst. "impuls 1" kan weg, alleen de naam van de impuls is voldoende. - De literatuur hoeft niet vermeld te worden op de kaart. Dit kan eventueel op de achterkant van de kaart. - De kopjes hebben steeds een vraag, verander dit in een woord of hooguit twee. - Nog even kritisch kijken naar de naam van de kaart. Juiste begrippen gebruikt?
Afspraken/ evaluatie	- Verticaal werken in het programma canva waarbij de tips uit de focusgroep worden verwerkt.

Bijeenkomst 5:

	Bijeenkomst 5
Datum	Begin Maart 2020
Betrokkenen	Leerkracht A, B, C, intern begeleider en onderzoeker
Reden/ doel van de bijeenkomst	Bekritisieren prototype 3; (voorlopig) eindproduct Bespreken Try out: welk onderdeel van de kaart onderzoeken?
Samenvatting van het gesprek	De bijeenkomst wordt gestart met het bespreken van het doel: bekritisieren van het derde prototype en het bespreken van de try out. Leerkracht A geeft aan het geen probleem te vinden gefilmd te worden. Hiervoor worden AVG formulieren gemaakt voor de ouders van deze leerlingen. Keuze is uitgegaan naar het onderzoeken van de vijf didactische impulsen tijdens spelbegeleiding in de buitenspeelomgeving. De kaart is duidelijk opgebouwd. De kaart voldoet aan de ontwerpcriteria.

Afspraken/ evaluatie	- Drie keer filmen bij leerkracht A tijdens de spelbeleiding (met de vijf didactische impulsen) tijdens het buitenspel. - De te observeren leerkracht bekijkt de videobeelden zelf na de observatie en vult de kijkwijzer hierbij in.

Bijeenkomst 6:

	Bijeenkomst 6
Datum	Half maart 2020
Betrokkenen	Leerkracht A, B, C, intern begeleider en onderzoeker
Reden/ doel van de bijeenkomst	Bespreken observatie 1
Samenvatting van het gesprek	De bijeenkomst wordt begonnen met het benoemen van het doel: video opnamen bekijken en hier belangrijke verschijnselen van bespreken. Observatie 1: - Er wordt duidelijk georiënteerd binnen het thema circus d.m.v. een verhaal. De verschillende rollen die kinderen aan kunnen nemen worden besproken middels een praatplaat. De voorkennis wordt geactiveerd (impuls 1). - Buiten krijgen kinderen materialen van de leerkracht. De leerkracht komt de kinderen tegemoet in hun behoeften. Wanneer zij om materiaal vragen, biedt de leerkracht dit aan. De kinderen gebruiken pionnen om een circushoek te maken (impuls 2 structureren en verdiepen). - De leerkracht stelt regelmatig vragen waarbij uitgelokt wordt om een handeling te verrichten. Bijvoorbeeld het vragen of iemand kan jongleren (motorisch handelen). Hierbij wordt rollenspel verbonden aan een andere activiteit zoals in dit geval motoriek (impuls 3 het verbreden). - De leerkracht houdt af en toe afstand, kijkt, observeert en grijpt niet te snel in. Kinderen spelen immers rollenspel.

	- Tijdens of na afloop wordt er niet gereflecteerd. Dit komt misschien omdat dit de eerste keer is dat de kinderen binnen dit thema buiten spelen. Het thema is ook pas net van start gegaan. - Kinderen lopen wel door het spel in het circus heen. Sommige kinderen vinden dit vervelend. Zouden de kinderen ook mee willen doen? Volgende keer om meer structuur te bieden in de onoverzichtelijke ruimte vanuit binnen al rollen toebedelen. Wellicht heeft dit zin? Rollenkaarten inzetten?
Afspraken/ evaluatie	- De volgende observatie vanuit binnen weer oriënteren (hier al kinderen lekker maken) en een rol geven d.m.v. een rollenkaart. Zo is het zichtbaar dat ze in het circus spelen. Kinderen kunnen zich namelijk wel inleven in een rol, ook zonder rolgebonden materialen, maar andere kinderen zien dit niet.

Bijeenkomst 7:

	Bijeenkomst 7
Datum	Half maart 2020
Betrokkenen	Leerkracht A, B, C, intern begeleider en onderzoeker
Reden/ doel van de bijeenkomst	Bespreken observatie 2 en conclusies trekken op de probleemstelling.
Samenvatting van het gesprek	De bijeenkomst wordt begonnen met het benoemen van het doel: video opnamen bekijken en hier belangrijke verschijnselen van bespreken. Observatie 2: - Deze observatie wordt er op een andere manier dan vorige keer georiënteerd, namelijk door het verkennen van de materialen die in een circus gebruikt worden. De impuls is gebaseerd op een les uit de methode Kleuteruniversiteit. - De rollen worden vanuit binnen toebedeeld. Veel kinderen willen in het circus spelen. Door de oriëntatie van de vorige observatie, zijn de kinderen bekend met de personen uit het circus. Hier wordt gereflecteerd naar de vorige les.

Er worden ook zelfgefabriceerde materialen uitgedeeld, zoals een hoed van de directeur, een olifantenkop en leeuwen/tijger kronen. Dit helpt de kinderen een rol aan te nemen.

- In de vorige observatie bracht de leerkracht een probleem in: mogen de mensen gratis naar het circus of moeten ze betalen voor een kaartje?'. In de klas is hiermee aan de slag gegaan. Deze kaartjes zijn ook mee genomen naar de buitenspeelomgeving. De activiteit werd verbonden aan een rekenactiviteit.
- De leerkracht observeert en geeft impulsen door bijvoorbeeld een probleem in te brengen. "Waar is de ingang van het circus?"
- Een leerling weet niet hoe zij een danslint moet gebruiken, de juf legt dit uit en doet voor. Dit is impuls 4 'toevoegen'. Het kind probeert het fanatiek zelf.
- Er wordt minder actief gespeeld, komt dit omdat er vanuit binnen is gestructureerd?
- Veel kinderen die net buiten komen, kiezen voor een andere spelvorm. De leerkrachten geven aan dat dit mogelijk door fysieke ontlading komt. Een reden kan ook zijn dat de ruimte minder overzichtelijk is, waardoor zij een andere keuze maken.
- De leerkracht speelt ook mee; zingt een lied dat het circus gaat beginnen. Houdt zich daarna afzijdig en laat de kinderen met inbreng komen.
- Bij het thema politie ging het samenspel tussen de verschillende speelzones meer vanzelf dan tijdens het thema circus. De leerkrachten vragen zich af hoe dit komt. Binnen het kader van het onderzoek is het niet relevant om dit verder te onderzoeken.

	- Conclusie: De vijf didactische impulsen werden ingezet binnen begeleid spel. De kinderen mochten niet kiezen voor een andere spelvorm, dit werd hen vanuit binnen opgelegd. De keuze voor een rol in het circus hebben ze wel mogen nemen. Buiten waren er veel kinderen die toch een andere spelvorm kozen. Is de didactiek wel binnen de juiste visie ingezet? De visie is dat wij uitgaan van vrij spel. Het was niet meer een mix van begeleid en geleid spel. De impulsen helpen bij het op gang houden of brengen van thematisch rollenspel in de buitenruimte, vooral door het juiste thema en gebruik van materialen. De zelfgefabriceerde materialen van binnen mee naar buiten nemen zorgden bij een aantal kinderen voor hoge betrokkenheid. De didactiek moet ingezet worden binnen vrij spel. Het faciliteren en kiezen van het juiste thema zijn de voornaamste stappen bij het op gang brengen van thematisch rollenspel. Bij NT2 kinderen zal een uitzondering gemaakt moeten worden wanneer zij niet of moeilijk tot spel komen. De leerkracht moet zichzelf voorafgaand aan de buitenspeeltijd afvragen of het voor de desbetreffende leerling van belang is om deel te nemen aan deze spelvorm. Door het meespelen van de leerkracht nemen de kinderen bijna automatisch deel aan het rollenspel.
Afspraken/ evaluatie	- De vijf didactische impulsen worden ingezet binnen vrij spel. - De leerkracht kiest het juiste thema en faciliteert met inbreng van de kinderen de buitenspeelomgeving.

Bijeenkomst 8:

	Bijeenkomst 8
Datum	April 2020
Betrokkenen	Leerkracht A, B, C, intern begeleider en onderzoeker
Reden/ doel van de bijeenkomst	Bespreken borging van het ontwerp in de praktijk
Samenvatting van het gesprek	De bijeenkomst wordt gestart met het benoemen van het doel: bespreken borging van het ontwerp in de praktijk. De leerkrachten geven aan dat de buitenspeelomgeving structureel meegenomen moet worden in het plannen van een thema. De kaart kan helpen bij het faciliteren van de buitenspeelomgeving. Hij moet zichtbaar opgehangen worden. De groepen gaan ook minimaal één keer in de week alleen buiten spelen, zodat de leerkracht gefocused begeleiding kan bieden op de eigen kinderen.
Afspraken/ evaluatie	- Volgend schooljaar wordt het voorlopige eindproduct een vast onderdeel bij het ontwerpen van een thema. - Na 10 weken zal er een bouwvergadering worden gehouden om de bruikbaarheid van de kwaliteitskaart te bespreken. Deze wordt aangepast indien nodig. - De kwaliteitskaart wordt geplastificeerd en zichtbaar opgehangen bij de berging. - Indien er nieuwe collega's in de kleuterbouw komen werken, zal de onderzoeker deze kaart toelichten.

Bijlage H: Prototype 1

Kwaliteitskaart voor thematisch rollenspel in de buitenruimte

Welke techniek gebruikt de professional?

3V's

- Verkennen
- Verbinden
- Verrijken

Met welke speelbehoeften hebben NT-2 kinderen?

- Eenvoudige, zinvolle en functionele taal ondersteund door materiaal binnen verschillende contexten.
- Meertalige groepjes kinderen samenstellen.
- Essentie van spel uitdragen en interesse tonen voor spel wat gaande is.
- Doen/praten: praat met de kinderen maar verwoordt wat zij doen en wat zij doet stel hierbij vragen.

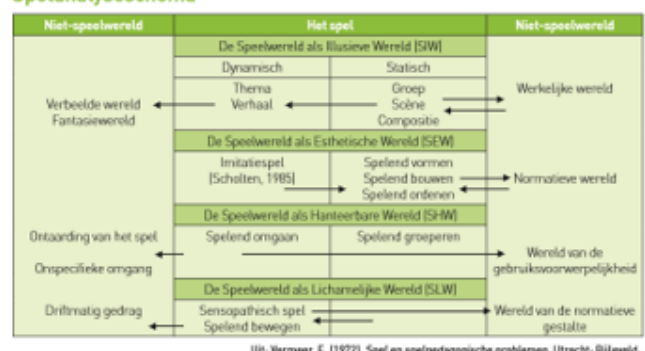
Waar moet de keuze van een thema aan voldoen?

- Herkenbare situaties waarbij een gedeelde ervaring de communicatie bevordert. Thema's dicht bij huis waarbij volwassenen in beeld worden gebracht.

- Thema's uit de werkelijkheid, sprookjes of verhalen; mits de figuren menselijke trekken bevatten.

Welke kennis heeft de professional?

Spelanalyse-schema

Hoe faciliteert de professional?

De speel-leeromgeving buiten kent verschillende zones, namelijk:

- Een open ruimte
- Een waterplek
- Een klim-en klauter deel
- Een zanddeel
- Rustige ruimten
- Een overhard avontuurlijk of experimenteel deel

De materialen kennen de volgende criteria:

- Bijdragend aan de spelontwikkeling en specifieke vaardigheden (brede ontwikkeling).
- Echt, functioneel en makkelijk hanteerbaar materiaal.
- Kinderen fabriceren, verzamelen of bedenken de materialen zelf.
- Materialen die verwijzen naar handelingen van volwassenen om rolhandeling en rollentaal uit te lokken.
- Inzetten van willekeurig of toevallig aanwezig materiaal wat kan leiden tot zelfbedachte spelideeën.
- Variatie in materialen, zowel vaste, losse, grote, kleine en kosteloze materialen.
- Materialen van binnen mee naar buiten nemen.

Welke begeleidingsrol kan de leerkracht tijdens het verbinden innemen?

Bij het stimuleren van spel in de buitenruimte gelden andere voorwaarden dan binnen. Er dient rekening gehouden te worden met de grootte van de groep kinderen, de ruimte die onbegrensd is, meerdere mogelijkheden en tevens meer afleidingen, onoverzichtelijke ruimte, mindere mate van structuur, meer ruimte voor initiatieven en wisselen van activiteit en het feit dat kinderen in risicosituaties meer kans hebben om buiten de boot te vallen.

	Toeschouwer	Toneelmeester/ soutfleur	Speelmaatje	Spelleider	Instructeur
Actie	Observeert, moedigt aan	Bereidt voor, doet voor, geeft suggesties, draagt inhoud aan	Volgt actie van kind en stuurt subtiel	Neemt voortouw	Instrueert
Houding	Kijkend, waarderend	Adviserend, organiserend	Gelijkwaardige partner, ondergeschikte rol	Stimulerend	Juf, meester
Initiatief	Kinderen	Professional	Balans kinderen en professional	Professional	Professional
Taalgebruik	Aanmoedigend beschrijvend en benoemend: Je bent aan het eten maken	Structurend, dirigerend: Go papa maar beter maken Mededelend: Daar hangt ook nog een soeplepel	Handelingsbegeleid end: Even mijn baby in mijn buik Luisteren Vragend: Mag ik ook nog beetje?	Handelingsbegeleid end: Even aan het schraefje draaien Vragend: Wil je een kopje thee? Regisserend van binnenuit: We gaan eten Mededelend: Ik lust wel een taartje	Vragend: Wat is dat? Mededelend, uitleg: Dat is een kamkommer Directief: Geef hem eens terug
Aanspeelvorm	Ik, jullie	Ik, jullie	Wij, ik	Wij, ik	Onpersoonlijk (j), jullie

Bijlage I: Vijf didactische impulsen

Uitleg van de vijf didactische impulsen volgens Janssen-Vos en Van der Meer (2017):

De didactiek van de vijf impulsen vormt een handvat voor de professional bij het begeleiden van spelactiviteiten. De impulsen hebben geen vaste volgorde en kunnen afzonderlijk maar ook tegelijk worden ingezet bij het begeleiden van een activiteit.

1. Oriënteren: binnen deze impuls krijgt de professional zicht op de gevoelens, ervaringen en ideeën van kinderen. De voorkennis wordt geactiveerd. Voorbeelden om tot een goede oriëntatie te komen zijn; tekeningen, materialen en verhalen. Het is van belang dat er ruimte wordt geboden om de kinderen de materialen te laten verkennen en bedenken van plannen.
2. Structureren en verdiepen: het is de taak van de professional om structuur in de activiteit aan te brengen. Dit kan gedaan worden door het meespelen, inlassen van een pauze, overleg plegen over hoe verder of een probleem inbrengen. Dit zorgt ervoor dat de kinderen betrokken en geconcentreerd verder kunnen spelen. Het bewust aanbieden van materialen is een manier om structuur te bieden. Om het spel intenser en langer te laten verlopen, brengt de leerkracht verdieping aan door bijvoorbeeld een verhaal, spelidee of andere materialen. Een spelscript leent zich uitermate goed om meer rollendialogen te ontwikkelen.
3. Verbreden: door het verbinden van verschillende type spel (bijvoorbeeld rollenspel aan constructiespel) kan er meer diepgang plaatsvinden. Wanneer de professional deze impuls inzet, zullen er herhalingen ontstaan die helpend zijn om de persoonlijke leerprocessen op gang te brengen.
4. Toevoegen: bij het inzetten van deze impuls zullen nieuwe ervaringen, kennis en inzicht worden toegevoegd aan het handelen van de leerling. Dit maakt het interessant voor de leerling, omdat er zo veel nieuws te leren valt binnen het spel.
5. Reflecteren: er wordt gezamenlijk gerefecteerd op de activiteit en de daaruit voortvloeiende leerervaringen. Deze impuls kan zowel voor, tijdens of na het spel plaatsvinden. Deze reflectie zal het startpunt zijn voor een volgende activiteit.

Bijlage J: Prototype 2

Kwaliteitskaart voor thematisch rollenspel in de buitenruimte

Waar moet de keuze van een thema aan voldoen?

-Herkenbare situaties waarbij een gedeelde ervaring de communicatie bevordert. Thema's dicht bij huis waarbij volwassene in beeld worden gebracht.

-Thema's uit de werkelijkheid, sprookjes of verhalen; mits de figuren menselijke trekken bevatten.

Welke techniek gebruikt de professional?

5 didactische impulsen:

Impuls 1: gezamenlijke oriëntatie op de activiteit
Impuls 2: het verdiepen van de activiteit
Impuls 3: verbreden naar andere activiteiten
Impuls 4: toevoegen aan nieuwe handelingsmogelijkheden
Impuls 5: reflecteren op de activiteit

Geraadpleegde literatuur:

Caminada, G., & Leenders, L. (2016). *Buitenspelen in het zonnetje*. De speelplaats als krachtige leeromgeving. Nijmegen: Yvonne Leenders.
Janssen-Vos, F. (2009). *Spel en ontwikkeling*. Spelen en leren in de onderbouw. Assen: Koninklijke van Gorcum.
Nellestijn, B. & Janssen-Vos, F. (2005). *Het materialenboek*. Een rijke leeromgeving in de onderbouw. Assen: Koninklijke van Gorcum.
Singer, E. & De Haan, D. (2013). *Speels, liefdevol en vakkundig*. Theorie over ontwikkeling, opvoeding en educatie van jonge kinderen. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Welke kennis heeft de professional?

Manipulerend spel	Symbolisch spel met materialen	Eenvoudig rollenspel	Interactief rollenspel	Rollenspel en culturele vaardigheden
Het kind is voornamelijk handelend bezig. Materiaal staat centraal.	Voorwerpen krijgen een bepaalde betekenis. Het kind neemt geleidelijk een rol aan. Eenvoudige, rolgebonden handelingen.	Imiteren van volwassenen. Rollen in gedachte voorstellen of 'verbeelden'. Dialogen komen opgang.	Denkbeeldige situaties oproepen zonder concrete voorwerpen. Samenspel van rollen, rollentaal en rolhandelingen tussen kinderen.	Spel is geen spel meer maar werkelijkheid. Overgang naar een bewuste leeractiviteit.

Welke begeleidingsrol kan de professional innemen?

	Toeschouwer	Toneelmeester/souffleur	Speelmaatje	Spelleider	Instructeur
Actie	Observeert, moedigt aan	Bereidt voor, doet voor, geeft suggesties, draagt inhoud aan	Volgt actie van kind en stuurt subtiel	Neemt voortouw	Instrueert
Houding	Kijkend, waarderend	Adviseerend, organiserend	Gelijkwaardige partner, ondergeschikte rol	Stimulerend	Juf, meester
Initiatief	Kinderen	Professional	Balans kinderen en professional	Professional	Professional
Taalgebruik	Aanmoedigend beschrijvend en benoemend: Je bent aan het eten maken	Structurend, dirigerend: Go papa maar beter maken Mededelend: Daar hangt ook nog een soeplepel	Handelingsbegeleidend: Even mijn baby in mijn buik luisteren Vragend: Mag ik ook nog beetje?	Handelingsbegeleidend: Even aan het schroefje draaien Vragend: Wil je een kopje thee? Regisserend van binnenuit: We gaan eten Mededelend: Ik lust wel een taartje	Vragend: Wat is dat? Mededelend, uitleg: Dat is een kamkammer Directief: Geef hem eens terug
Aanspreekvorm	Jij, jullie	Jij, jullie	Wij, ik	Wij, ik	Onpersoonlijk jij, jullie

Hoe faciliteert de professional?

De speel-leeromgeving buiten kent verschillende zones, namelijk:

- Een open ruimte
- Een waterplek
- Een klim-en klauter deel
- Een zanddeel
- Rustige ruimten
- Een overhard avontuurlijk of experimenteel deel

De materialen kennen de volgende criteria:

- Echt, functioneel en makkelijk hanteerbaar materiaal.
- Kinderen fabriceren, verzamelen of bedenken de materialen zelf.
- Materialen die verwijzen naar handelingen van volwassenen om rolhandeling en rollentaal uit te lokken.
- Inzetten van willekeurig of toevallig aanwezig materiaal wat kan leiden tot zelfbedachte spelideeën.
- Variatie in materialen, zowel vaste, losse, grote, kleine en kosteloze materialen.
- Materialen van binnen mee naar buiten nemen.
- De materialen moeten weersbestendig zijn.

Waar dient de professional rekening mee te houden bij de begeleiding van NT-2 kinderen?

- Eenvoudige, zinvolle en functionele taal ondersteund door materiaal binnen verschillende contexten.
- Meertalige groepjes kinderen samenstellen.
- Essentie van spel uitdragen en interesse tonen voor spel wat gaande is.
- Doenpraten: praat met de kinderen, verwoordt wat zij doen en wat jij doet; stel hierbij vragen.

Bijlage K: Prototype 3

KWALITEITSKAART THEMATISCH ROLLENSPEL

in de buitenspeelomgeving

1 THEMA

Sociaal-culturele praktijken

- ◊ Herkenbare situaties waarbij een getaxte ervaring de communicatie bevordert. Thema's dicht bij huis waarbij volwassenen in beeld worden gebracht.
- ◊ Thema's uit de werkelijkheid, sprookjes of verhalen, mits de figuren menselijke trekken bevatten.

2 FACILITEREN

Zones:

- ◊ open ruimte
- ◊ zonlicht
- ◊ waterplek
- ◊ rustige ruimte
- ◊ klein en kleinsteel
- ◊ oneerhand deel
- ◊ avontuurlijk of experimenteel deel

Criteriën materialen:

- ◊ Echt, functioneel en makkelijk hanterbaar materiaal
- ◊ Gefabriceerd, verzameld of bedacht door kinderen
- ◊ Materialen die verwijzen naar handelingen van volwassenen om rolhandeling en roltaal uit te lokken
- ◊ Inzetten van afbeelding of te veelzijdig aanwezig materiaal
- ◊ Variatie in materialen: zowel vaste, losse, grote, kleine en kosteloze materialen
- ◊ Materialen van binnen mee naar buiten nemen
- ◊ Waardebestendige materialen

3 KENNIS

Wisselend spel	Symbolisch spel met symbolen	Eenvoudig rollenspel	Intensief rollenspel	Rollenspel en culturele voorstellingen
Het kind is voornamelijk handkend bezig	Overwerpen krijgen een bepaalde betekenis.	Rollen te gekke verhalen of 'verbeeld'.	Samen spel van rollen, rollenspel en verhalen vertellen tussen kinderen.	Spel is geen spel maar meer werkelijkheid.
Materiaal staat centraal.	Fervoudige, volgekonden handelingen.	Overwerpen komen roeping	Derivende situaties oproepen zonder concrete voorwerpen.	Overgang naar een bewuste heractiviteit.
Het kind neemt getuigenlijk een rol aan.		Inbrengen van volwassenen.		

4 DIDACTIEK

vijf didactische impulsen

- ◊ gezamenlijke oriëntatie op de activiteit
- ◊ structureren/verdiepen van de activiteit
- ◊ verbreden naar andere activiteiten
- ◊ toevoegen van nieuwe handelingsopties
- ◊ reflecteren op de activiteit.

Impuls	Doelstelling	Activiteit	Materialen	Verloop	Resultaat
1. Oriëntatie	Samen oriëntatie op de activiteit	Samen oriëntatie op de activiteit	Samen oriëntatie op de activiteit	Samen oriëntatie op de activiteit	Samen oriëntatie op de activiteit
2. Structureren	Samen structureren van de activiteit	Samen structureren van de activiteit	Samen structureren van de activiteit	Samen structureren van de activiteit	Samen structureren van de activiteit
3. Verbreden	Samen verbreden naar andere activiteiten	Samen verbreden naar andere activiteiten	Samen verbreden naar andere activiteiten	Samen verbreden naar andere activiteiten	Samen verbreden naar andere activiteiten
4. Toevoegen	Samen toevoegen van nieuwe handelingsopties	Samen toevoegen van nieuwe handelingsopties	Samen toevoegen van nieuwe handelingsopties	Samen toevoegen van nieuwe handelingsopties	Samen toevoegen van nieuwe handelingsopties
5. Reflecteren	Samen reflecteren op de activiteit	Samen reflecteren op de activiteit	Samen reflecteren op de activiteit	Samen reflecteren op de activiteit	Samen reflecteren op de activiteit

5 NT2

- ◊ eenvoudige, simpele en functionele taal in denken door materiaal binnen verschillende contexten
- ◊ meerjarige groepen kinderen samenstellen
- ◊ essentie van spel uitdragen en interesse tonen voor spel wat gaande is
- ◊ doorpraten, praat met de kinderen, verwoord wat zij doen en wat zij doet stel hierbij vragen

Bijlage L: Kijkwijzer observeren 5 didactische impulsen

Kijkwijzer 5 didactische impulsen bij thematisch rollenspel op de speelplaats

School:

Leerkracht

Klas:

Datum:

Thema:

Tijd: van.... tot....

Legenda

Waarneming

Waargenomen: +

Is niet waargenomen: -

5 didactische impulsen

Oriënteren: Zicht krijgen op de ervaringen, ideeën en gevoelens van kinderen. De kinderen laten zien wat ze al weten en kunnen. Ruimte geven aan eigen initiatieven en plannen en de tijd nemen om materialen te verkennen.

Structureren en verdiepen: Het ordenen van de activiteit zodat de kinderen betrokken en geconcentreerd verder kunnen met hun spel. Door verdieping aan te brengen kan de inventiviteit van de activiteit toenemen en het spel houdt langer aan.

Verbreden: een activiteit (in dit geval rollenspel) verbinden aan een andere activiteit (constructiespel, lezen, vertelspel, tafel etc.).

Toevoegen: Bij deze impuls worden leermomenten uitgelokt en ingebouwd om bewust nieuwe inzichten, ervaringen, kennis en vaardigheden aan het handelingsrepertoire toe te voegen.

Reflecteren: Samen terug kijken op de activiteit en de leerervaringen naar boven halen. De uitkomsten worden meegenomen in de volgende activiteit.

Code	Didactische impuls	Waarneming	Observatie
1	Oriënteren		
2	Structureren en verdiepen		
3	Verbreden		
4	Toevoegen		
5	Reflecteren		

Opmerkingen:

Bronnen

Janssen-Vos, F., & Van der Meer, L. (2017). *Basisontwikkeling voor peuters en de onderbouw*. Assen: Koninklijke van Gorcum.

De Lange, R., Schuman, H., & Montesano Montessori, N. (2018). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

Bijlage M: Kijkwijzers observatie 1

Kijkwijzer 5 didactische impulsen bij thematisch rollenspel op de speelplaats (ingevuld door geobserveerde)

School: M.

Leerkracht: A

Klas: 1-2a

Datum: 3-3-2020

Thema: Circus

Tijd: van 10:45 tot 11:20

Legenda

Waarneming

Waargenomen: +

Is niet waargenomen: -

5 didactische impulsen

Oriënteren: Zicht krijgen op de ervaringen, ideeën en gevoelens van kinderen. De kinderen laten zien wat ze al weten en kunnen. Ruimte geven aan eigen initiatieven en plannen en de tijd nemen om materialen te verkennen.

Structureren en verdiepen: Het ordenen van de activiteit zodat de kinderen betrokken en geconcentreerd verder kunnen met hun spel. Door verdieping aan te brengen kan de inventiviteit van de activiteit toenemen en het spel houdt langer aan.

Verbreden: een activiteit (in dit geval rollenspel) verbinden aan een andere activiteit (constructiespel, lezen, vertelspeltafel etc.).

Toevoegen: Bij deze impuls worden leermomenten uitgelokt en ingebouwd om bewust nieuwe inzichten, ervaringen, kennis en vaardigheden aan het handelingsrepertoire toe te voegen.

Reflecteren: Samen terug kijken op de activiteit en de leerervaringen naar boven halen. De uitkomsten worden meegenomen in de volgende activiteit.

Code	Didactische impuls	Waarneming	Observatie
1	Oriënteren	+	Juf leest boek voor in de klas Kinderen zitten in een grote kring Op het digibord staat een praatplaat van her circus. Het boek gaat over personen die in het circus werken. De juf zegt nog niet wie het is maar stelt vragen om erachter te komen of de kinderen weten welk persoon dit is. Zo wordt een basis gecreëerd voor de vervolgactiviteit. Wie heeft dit? De circusdirecteur? En wat is de circusdirecteur? De baas! Juf imiteert de circusdirecteur: welkom in het circus. Juf Chico met een rode neus. Wie is dat vraagt de juf aan de kinderen? En de juf maakt gebaren bij haar neus. 'een clown' schreeuwen de kinderen. Op de praatplaat laat de juf de clown aanwijzen. Wat doet een goochelaar? En wat tovert de goochelaar uit zijn hoed? Wie is dit? Etc... alle circusartiesten komen zo aan bod. bij de dieren laat de juf de dierengeluiden na

			doen. Sommige kinderen gaan ook de bewegingen maken, dit laat de juf toe. Dan kan er een kind op een paard staan. De juf zegt dat de stoel het paard is. Kunnen wij evenwicht bewaren? Ga maar eens op een been staan.
2	Structureren en verdiepen	+	Interacties: 1. vragenstellen. 2. artiesten op de praatplaat aanwijzen 3. uitbeelden 4. zelf ervaren om evenwicht te bewaren 5. geluiden namaken Buiten worden materialen aangereikt. Er wordt tegemoetgekomen aan de behoeften van de kinderen door hen materiaal te geven waar zij om vragen.
3	Verbreden	+	Er liggen materialen buiten klaar: pionnen, hoepels, slurven, ballen, klossen en fietsen. Hier mogen de leerlingen mee gaan spelen. Zo wordt er een verbinding gemaakt tussen een lees & oriëntatie-activiteit en aan een spelactiviteit.
4	Toevoegen	+	Impulsen: Verhelderende vragen Doorvragen Suggestieve ragen Open vragen

			Gesloten vragen Juf stelt vragen aan kinderen die trucjes aan het oefenen zijn wat voor rol ze hebben in het circus. ‘wat ben je?’ een olifant reageert een kind. Kind heeft hoepels nodig. Juf geeft aan dat ze andere hoepels mag gebruiken. Hoe laat gaat het circus beginnen? Vraagt juf Zodra het is opgebouwd. Zegt kind. Hoe weet ik dat het begint? Zegt Wordt ik gehaald? Juf vraagt: waar kan ik de kaartjes kopen? Juf stelt vragen: wat zijn jullie aan het maken? Juf stelt vragen: bent u de jongleur? Kunt u ook met twee ballen jongleren? ‘laat eens zien’. Juf gaat meespelen, bel de politie! Er worden spullen gestolen? Juf helpt de circusdirecteur die het vervelend vind dat alle spullen gestolen worden. Juf vraagt of ze zelf al aan het kindje gevraagd heeft waarom hij de spullen meeneemt. Dit voert het kind direct uit. Juf loopt even mee, het gesprek verloopt niet helemaal soepel. Juf maakt van de pionnen een hoed en zegt, maar circusdirecteur, hij is een clown. Zijn naam is Bumba.

			Juf vraagt weer aan andere kinderen wat hun rol is.
5	Reflecteren	-	Er word niet gereflecteerd.

Opmerkingen:

Buiten de film om hebben de leerlingen het circus opgebouwd.
De pionnen zijn in een halve cirkel klaargezet. Er is een ingang gemaakt van hoepels.

Bronnen

Janssen-Vos, F., & Van der Meer, L. (2017). *Basisontwikkeling voor peuters en de onderbouw*. Assen: Koninklijke van Gorcum.

De Lange, R., Schuman, H., & Montesano Montessori, N. (2018). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

Kijkwijzer 5 didactische impulsen bij thematisch rollenspel op de speelplaats (ingevuld door onderzoeker)

School: M.

Leerkracht: Onderzoeker

Klas: 1-2a

Datum: 3-3-2020

Thema: Circus

Tijd: van 10:45 tot 11:20

Legenda

Waarneming

Waargenomen: +

Is niet waargenomen: -

5 didactische impulsen

Oriënteren: Zicht krijgen op de ervaringen, ideeën en gevoelens van kinderen. De kinderen laten zien wat ze al weten en kunnen. Ruimte geven aan eigen initiatieven en plannen en de tijd nemen om materialen te verkennen.

Structureren en verdiepen: Het ordenen van de activiteit zodat de kinderen betrokken en geconcentreerd verder kunnen met hun spel. Door verdieping aan te brengen kan de inventiviteit van de activiteit toenemen en het spel houdt langer aan.

Verbreden: een activiteit (in dit geval rollenspel) verbinden aan een andere activiteit (constructiespel, lezen, vertelspeltafel etc.).

Toevoegen: Bij deze impuls worden leermomenten uitgelokt en ingebouwd om bewust nieuwe inzichten, ervaringen, kennis en vaardigheden aan het handelingsrepertoire toe te voegen.

Reflecteren: Samen terug kijken op de activiteit en de leerervaringen naar boven halen. De uitkomsten worden meegenomen in de volgende activiteit.

Code	Didactische impuls	Waarneming	Observatie
1	Oriënteren	+	In de klas d.m.v. het verhaal 'Anna in het circus'. De juf behandelt een praatplaat en laat hierbij alle circusartiesten aan bod komen. De dieren

			komen ook aan bod en de leerkracht laat de kinderen de geluiden imiteren.
2	Structureren en verdiepen	+	Kinderen krijgen materialen aangeboden. Een groepje kinderen kiest ervoor om het circus te spelen. De leerkracht gaat in op de behoeften van de kinderen, zij vragen om meerdere hoepels en pionnen om het circus visueel af te bakenen.
3	Verbreden	+	“Hoe laat is het circus open?” “Word ik dan gehaald?” “Waar kan ik de kaartjes kopen?” → verder geen actie vanuit LK. “Bent u de jongleur? Kunt u ook met 2 ballen jongleren?” → verbinden aan een motorische vaardigheid.
4	Toevoegen		
5	Reflecteren	-	Deze impuls wordt niet geobserveerd.

Opmerkingen:

Leerkracht interesseert zich in het spel wat gaande is. Stelt vragen en neemt vervolgens afstand en observeert.

Kinderen die niet deelnemen aan het rollenspel, lopen door het bestaande spel heen. Kinderen die wel in het circus aan het spelen zijn frustreert dit. Volgende keer rollenkaarten uitdelen om kinderen vanuit binnen al een rol aan te laten nemen.

Bronnen

Janssen-Vos, F., & Van der Meer, L. (2017). *Basisontwikkeling voor peuters en de onderbouw*. Assen: Koninklijke van Gorcum.

De Lange, R., Schuman, H., & Montesano Montessori, N. (2018). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

Bijlage N: Kijkwijzers observatie 2

Kijkwijzer 5 didactische impulsen bij thematisch rollenspel op de speelplaats (ingevuld door geobserveerde)

School: M.

Leerkracht: A

Klas: 1-2a

Datum: 10-3-2020

Thema: Circus

Tijd: van 10:45 tot 11:20

Legenda

Waarneming

Waargenomen: +

Is niet waargenomen: -

5 didactische impulsen

Oriënteren: Zicht krijgen op de ervaringen, ideeën en gevoelens van kinderen. De kinderen laten zien wat ze al weten en kunnen. Ruimte geven aan eigen initiatieven en plannen en de tijd nemen om materialen te verkennen.

Structureren en verdiepen: Het ordenen van de activiteit zodat de kinderen betrokken en geconcentreerd verder kunnen met hun spel. Door verdieping aan te brengen kan de inventiviteit van de activiteit toenemen en het spel houdt langer aan.

Verbreden: een activiteit (in dit geval rollenspel) verbinden aan een andere activiteit (constructiespel, lezen, vertelspeltafel etc.).

Toevoegen: Bij deze impuls worden leermomenten uitgelokt en ingebouwd om bewust nieuwe inzichten, ervaringen, kennis en vaardigheden aan het handelingsrepertoire toe te voegen.

Reflecteren: Samen terug kijken op de activiteit en de leerervaringen naar boven halen. De uitkomsten worden meegenomen in de volgende activiteit.

Code	Didactische impuls	Waarneming	Observatie
1	Oriënteren	+	De juf heeft een grote verhuisdoos meegenomen. De juf weet alleen niet meer waarvoor alle spullen zijn die er in zitten. Er staat ook weer een praatplaat op het bord. De activiteit vind plaats in een grote kring. Door de attributen worden heel bewust reacties van kinderen uitgelokt waarmee een basis gelegd kan worden voor de volgende activiteit. De juf houdt zich van de domme zodra er attributen uitgehaald worden. Zo wordt er een zwart cilindervormig attribuut gepakt waarvan de juf niet weet wat ze er mee moet doen. Hij word op allerlei verschillende plekken gehouden. De kinderen reageren: op je hoofd. De juf zet hem verkeerd op haar hoofd. Nee, andersom roepen de kinderen. De juf zet hem gespiegeld neer. Nee ook niet roepen de kinderen. Dan vraagt de juf of een kind weet hoe hij opgezet moet worden. Dit kindje weet wel hoe dat moet. De juf vraagt of hij weet hoe het attribuut heet: een directeurshoed. Voor wie is die? Vraagt de juf. Voor de directeur van het circus. Ditzelfde doet de juf met 'klossen', Een pruik & clownspak een danslint.

			Dan benoemt de juf het doel. Je leert dat je in het circus heel veel attributen gebruikt. Daarna mogen de kinderen nog veel meer attributen benoemen, ze kunnen ook op de praatplaat kijken.
2	Structureren en verdiepen	+	Interactie: 1. Het niet weten te gebruiken van de attributen 2. Attributen bij de kinderen laten op zetten 3. Praatplaat laten zien 4. Vragen stellen
3	Verbreden	+	De kinderen hebben kaartjes meegekregen waarop hun 'rol' staat. De juf heeft naast de attributen die vorige les buiten stonden ook hoeden en danslinten meegenomen. Zo wordt er een verbinding gemaakt tussen een lees & oriëntatie-activiteit en aan een spelactiviteit.
4	Toevoegen	+	Impulsen: Verhelderende vragen Doorvragen Suggestieve vragen Open vragen Gesloten vragen 'het circus moet ook een entree hebben'.

			Veel kinderen spelen niet in het circus. Alleen de directeur is druk bezig. De juf vraagt aan een enkeling welke rol zij gekregen hebben. Sommige kinderen willen wel in het circus en vragen of andere kinderen ook willen komen, maar hij wil niet mee. Er word minder actief gespeeld, komt dit doordat kinderen meteen vanuit binnen door moeten spelen? De juf stelt vragen of mensen wel weten dat er een circus is?! Door deze vraag te stellen wordt de directeur uitgedaagd om een andere manier te bedenken om mensen naar het circus te laten komen. Er wordt nagedacht wie dat goed kan doen. 'de clown'. Maar kan de clown dit wel alleen? Of moet er ook iemand meegaan die serieus is? Er moet ook iemand anders mee. De twee kinderen worden door de directeur aangewezen en gaan op pad. De juf laat zien hoe het danslint het beste gebruikt kan worden.

			De juf koopt ook een kaartje en vraagt hoeveel ze moet betalen. De juf vraagt ook aan andere kinderen of zij ook naar het circus gaan. Een kind geeft een kaartje gratis weg. Juf vraagt: moeten ze niet betalen? Direct komt de directeur er aan gelopen en zegt ze moeten wel betalen. Een ander kindje ziet ook dat er kaartjes worden verkocht en koopt ook een kaartje en zegt zelfs: 'en snel een beetje'. Het circus gaat beginnen. De juf zingt liedjes om het circusgevoel in het circus te krijgen. Kinderen gaan dansen, doen trucjes en er gaat een leeuw door de vuurhoepel. En er staan heel veel toeschouwers te kijken. De juf roept waar is de clown? Wij willen de clown. Waar is de clown? Moeten we de clown roepen? Alle kinderen zijn door elkaar aan het spelen. De kinderen weten niet precies meer wat hun rol was, maar de kinderen zijn wel aan het spelen. Alle acts zijn tegelijk. De juf zegt: het is een beetje druk in het circus.

			We hebben ook de jongleur nog niet gezien. Er gaat meteen een kind met een bal op en neer gooien, Een ander kindje volgt.
5	Reflecteren	-	Wordt niet gedaan.

Opmerkingen:

Bronnen

Janssen-Vos, F., & Van der Meer, L. (2017). *Basisontwikkeling voor peuters en de onderbouw*. Assen: Koninklijke van Gorcum.

De Lange, R., Schuman, H., & Montesano Montessori, N. (2018). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

Kijkwijzer 5 didactische impulsen bij thematisch rollenspel op de speelplaats (ingevuld door onderzoeker)

School: M.

Leerkracht: Onderzoeker

Klas: 1-2a

Datum: 10-3-2020

Thema: Circus

Tijd: van 10:45 tot 11:20

Legenda

Waarneming

Waargenomen: +

Is niet waargenomen: -

5 didactische impulsen

Oriënteren: Zicht krijgen op de ervaringen, ideeën en gevoelens van kinderen. De kinderen laten zien wat ze al weten en kunnen. Ruimte geven aan eigen initiatieven en plannen en de tijd nemen om materialen te verkennen.

Structureren en verdiepen: Het ordenen van de activiteit zodat de kinderen betrokken en geconcentreerd verder kunnen met hun spel. Door verdieping aan te brengen kan de inventiviteit van de activiteit toenemen en het spel houdt langer aan.

Verbreden: een activiteit (in dit geval rollenspel) verbinden aan een andere activiteit (constructiespel, lezen, vertelspeltafel etc.).

Toevoegen: Bij deze impuls worden leermomenten uitgelokt en ingebouwd om bewust nieuwe inzichten, ervaringen, kennis en vaardigheden aan het handelingsrepertoire toe te voegen.

Reflecteren: Samen terug kijken op de activiteit en de leerervaringen naar boven halen. De uitkomsten worden meegenomen in de volgende activiteit.

Code	Didactische impuls	Waarneming	Observatie
1	Oriënteren	+	Les uit kleuteruniversiteit. De inhoud van de les gaat over materialen die in het circus worden gebruikt. De leerkracht heeft hiervoor concrete

			materialen. Voorkennis wordt geactiveerd en daarna gekeken naar een praatplaat om te kijken wat er nog meer wordt gebruikt in het circus.
2	Structureren en verdiepen	+	Binnen bespreken welke mensen er in het circus werken en welke rol kinderen buiten willen aannemen. Er worden rollenkaarten, een hoed en danslint uitgedeeld. Kinderen die een rol hadden gekregen, kiezen voor ander spel eenmaal buiten. Materialen worden weer gepakt naar aanleiding van de speelbehoeften van de kinderen. ook zelf gefabriceerde materialen zoals een vuurhoepel, danslint en hoed van de circusdirecteur. Veel kinderen treden tegelijk op. De leerkracht geeft aan dat het wel erg druk is, alle acts zijn tegelijk. "Maar we hebben de clown nog niet gezien".
3	Verbreden	+	Naar aanleiding van de vorige observatie zijn nu toegangskaarten mee naar buiten genomen voor de verkoop. Er staat op de kaart hoeveel geld het kost en hoe laat de voorstelling begint (beginnende gecijferdheid en geletterdheid). De leerkracht speelt mee: "Ik wil een kaartje kopen, hoeveel kost dat?" Leerkracht vraagt aan een andere leerling: "Ga jij ook zo naar het circus, ik heb al een kaartje?" "Kun jij ook een spagaat?" De leerling maakt een spagaat.

4	Toevoegen	+	Een probleem inbrengen bij het 'bouwen' van het circus. "Waar is nu de ingang/ de entree?" Een kind wil spelen met het danslint, zij weet niet hoe ze dit moet gebruiken. De leerkracht laat zien hoe dit kan. De circusdirecteur wil al gelijk beginnen met de voorstelling. De leerkracht vraagt of de mensen wel weten dat er een voorstelling in het circus gaat beginnen. De leerkracht daagt de leerling uit om eerst kaarten te verkopen. De juf moedigt aan, begint met het zingen van een lied en kondigt hier indirect mee aan dat het circus zo gaat beginnen.
5	Reflecteren	+	Op de activiteit van de week eerder. Spel van buiten wat werd gespeeld. Dit wordt al in het klaslokaal gedaan.

Opmerkingen:

Door vanuit binnen te structureren, was de intentie om duidelijk te maken welke kinderen een rol in het circusspel willen aannemen. Eenmaal buiten vergeten kinderen de rol en kiezen voor een ander type spel.

Bronnen

Janssen-Vos, F., & Van der Meer, L. (2017). *Basisontwikkeling voor peuters en de onderbouw*. Assen: Koninklijke van Gorcum.

De Lange, R., Schuman, H., & Montesano Montessori, N. (2018). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

Bijlage O: Reflectie op het proces als professional

Het eerste jaar van de opleiding Master EN heb ik vol enthousiasme alle modules over onderwijs aan het jonge kind gevolgd. In een van de modules kwam kort het onderwerp 'buitenspelen' aan bod. Dit onderwerp maakte mij nieuwsgierig en zorgde ervoor dat ik kritisch ging kijken naar onze invulling van het buitenspelen. Al snel kwam uit de praktijk naar voren dat we kwalitatief het een en ander konden verbeteren en is gezamenlijk gekozen om een ontwerponderzoek te starten naar het op gang brengen van thematisch rollenspel in de buitenspeelomgeving.

Bij de start van het onderzoek ben ik al snel in de literatuur gedoken. Het koppelen van literatuur aan de praktijk is een van mijn sterke punten. Echter had dit tijdens het onderzoek wel een keerzijde. Door het bestuderen van literatuur sloeg ik interessante zijwegen in, waardoor ik het grotere geheel uit het oog verloor. Door samen met mijn begeleider hierover in gesprek te gaan, hebben we mijn zoektocht kunnen trechteren. De focus was weer gericht op het onderwerp.

Een ander obstakel tijdens het rapporteren van onderzoek was de navolgbaarheid. Voor mijn gevoel had ik al vele stappen genomen in het onderzoek, maar moest ik met terugwerkende kracht deze stappen nog beschrijven. De kernactiviteiten van ontwerponderzoek (Van der Donk en Van Lanen, 2016) hebben mij geholpen bij het structureren van deze stappen. Tijdens het rapporteren heb ik enkele 'baalmomenten' gehad. Omdat ik mezelf helemaal heb ondergedompeld en verdiept in het onderwerp, leken delen van de theorie al verwerkt in mijn denken en handelen. Veel leek vanzelfsprekend, waardoor ik moeite had met het beschrijven van de conclusie.

De rol van de leerkracht in het kleuteronderwijs is met dit onderzoek extra belicht. De leerkracht doet er toe binnen ontwikkelingsgericht onderwijs. Er liggen nog zoveel kansen voor het oprapen in onze beroepspraktijk op school M., dat ik mezelf en het kleuterbouwteam soms voorbij loop. Ik wil het beste onderuit de kan halen en geef hierbij vaak te veel gas. Dit is ook mijn leerpunt geweest tijdens het doen van dit onderzoek.

Af en toe moest er op de rem getrapt worden en heb ik mij moeten schikken naar de behoeften van de collega's.

Ik ben mij bewust van mijn rol als 'change agent' binnen dit proces. Het onderzoek is in mijn ogen dan ook een verlengstuk van BP2 waarbij ik het voortouw heb genomen in het ontwikkelen van een visie binnen ons kleuteronderwijs. Ik merk dat deze rol, het begeleiden van dit proces, een rol is waarbij ik mij prettig voel. Deze kant van mij heeft ervoor gezorgd dat ik ben gaan nadenken over mijn toekomstplannen. Wil ik enkel als leerkracht verder in mijn beroepspraktijk of ligt er wellicht een andere rol voor mij in het verschiet? Dit is een belangrijke vraag die mij bezig houdt en waar ik de komende tijd een antwoord op ga zoeken.

Ondanks alle ups-and-downs ben ik meer dan tevreden over dit onderzoek. Samen met mijn collega's is er mooi werk verricht om ons onderwijs kwalitatief te verbeteren. Wij zijn de speelplaats als verlenging van het klaslokaal gaan zien.

Ik kijk er dan ook naar uit om actief met de kwaliteitskaart aan de slag te gaan en te mogen gaan genieten van alle kinderen die betrokken thematisch rollenspel spelen in de buitenspeelomgeving.